

Handreiking Werkexploratie in het vmbo

Citation for published version (APA):

Kuijpers, M. A. C. T., Diender, A., & Hermans, A. (2018). *Handreiking Werkexploratie in het vmbo*. Bijzondere Leerstoel Leeromgeving & -Loopbanen.

Document status and date:

Published: 01/09/2018

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 08 Sep. 2023

Open Universiteit
www.ou.nl

Handreiking Werkexploratie in het vambo

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Bijzondere Leerstoel

LEEROMGEVING & -LOOPBANEN

In opdracht van de ministeries van SZW en OCW
In het kader van de City Deal Aanpak Jeugdwerkloosheid, project Werkexploratie in
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding in het vmbo.

September 2018

Auteurs van deze handreiking zijn:

Marinka Kuijpers

hoogleraar Leeromgeving en Leerloopbanen in het (v)mbo, Open Universiteit

Annette Diender

zelfstandig ondernemer en procesbegeleider

Annet Hermans

zelfstandig ondernemer en procesbegeleider

Deelnemende scholen:

*Hervormd Lyceum West – Amsterdam, Piramide College - Den Haag, Roemer Visscher College -
Den Haag, Zuidwest College - Den Haag, CSG Comenius – Leeuwarden, Nordwin College –
Leeuwarden, Piter Jelles Yinsicht -Leeuwarden, Stanislas College – Pijnacker, OPDC –
Utrecht, Trajectum College – Utrecht.*

Communicatieadviseur:

Annika Keij, Hogeschool Rotterdam

Vormgeving en opmaak:

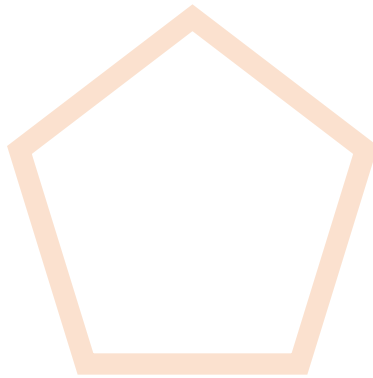
JARGO-design

Foto's:

*Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)
Stanislas College Pijnacker*

Handreiking Werkexploratie in het vmbo

Inhoud

1. Inleiding	6
1.1 Het belang van werkexploratie in het vmbo	6
1.2 City Deal	7
2 Een kader voor werkexploratie	8
2.1 Werkexploratie en andere loopbaancompetenties	8
2.2 Loopbaangerichte leeromgeving	10
2.3 Professionaliseren	14
3 Een aanpak voor werkexploratie	16
3.1 Werkexploratie in een doorlopende LOB-lijn	16
3.2 Werkexploratie als een cyclisch proces	17
3.3 Werkexploratie op drie niveaus	18
4. Voorwaarden voor het vormgeven van een loopbaanleeromgeving	22
4.1 Het (her)inrichten van het LOB in de school	22
4.2 Het borgen van een loopbaangerichte leeromgeving	23
5. Verder lezen	25
BIJLAGEN: Voorbeelden van cycli met opdrachten voor leerlingen	25
Voorbeeldcyclus niveau 1: oriëntatie door informatie op school	28
Cyclus 1 Beroepencarrousel - opdrachten voor leerlingen	30
Voorbeeldcyclus niveau 2: ervaren op school en privé	42
Cyclus 2 Praktijkopdrachten op school - opdrachten voor leerlingen:	44
Voorbeeldcyclus niveau 3: ervaren in de beroepspraktijk	58
Cyclus 3 Mini-stage - opdrachten voor leerlingen:	60

1. Inleiding

Dit is een handreiking om werkexploratie vorm te geven in school. De handreiking is ontwikkeld in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De handreiking is gebaseerd op een twee jaar durend onderzoeksproject op tien scholen in het kader van de *City Deal Aanpak Jeugdwerkloosheid migrantenjongeren*. In dit kader is ook de handreiking *Ouders en LOB* ontwikkeld.

1.1 Het belang van werkexploratie in het vmbo

(On)zekerheid bij keuzes

Het kiezen voor een opleiding en beroep is een belangrijke stap in de loopbaan van een jongere. Echter, een keuze maken voor een beroep voor het leven is lastig, omdat werk verandert, beroepen verdwijnen en nieuwe functies ontstaan. De toekomst is onzeker. De vraag: 'Wat wil je later worden?' geeft tegenwoordig geen antwoorden meer waar je tijdens LOB (Loopbaanoriëntatie en -begeleiding) alleen op af kunt gaan. De zekerheid kan niet langer alleen gezocht worden in de kennis over beroepen, want die blijven niet zoals ze waren. De zekerheid moet komen uit je zelfbeeld in relatie tot het werk van dat moment.

Voortdurende heroriëntatie in plaats van eenmalige oriëntatie

Jongeren hebben een onduidelijk beeld van zichzelf en werk tijdens de overgang van vmbo naar mbo. Dit werkt bij veel leerlingen negatief door in het mbo: hoe vager het beroepsbeeld, des te groter de kans dat de opleiding niet aansluit bij de interesses van de leerling, en des te groter de kans op uitval en op switchen van opleiding. Om een realistisch beeld van werk te vormen, is het van belang dat leerlingen kunnen ervaren in de beroepspraktijk, daarop leren reflecteren voor de ontwikkeling van het zelfbeeld, en keuzes leren maken voor een vervolgstap(je) in hun loopbaan. Het gaat dus niet om een eenmalige oriëntatie, maar een voortdurende (her)oriëntatie en actie. De begeleiding zou niet gericht moeten zijn op het maken van een eenmalige keuze, maar op het ontwikkelen van loopbaancompetenties om de eigen loopbaan vorm te kunnen geven gedurende de gehele arbeidsloopbaan.

Werkexploratie, onderdeel van loopbaancompetenties

LOB is een verplicht onderdeel van het examenprogramma in het vmbo. Werkexploratie, het onderzoeken van werk(mogelijkheden), is een van de loopbaancompetenties die leerlingen moeten ontwikkelen. Deze competentie staat centraal bij het maken van een keuze voor een (beroeps)opleiding. Echter, deze staat niet los van de andere loopbaancompetenties die in het examenprogramma zijn opgenomen: kwaliteiten- en motievenreflectie, loopbaansturing en netwerken. In deze handreiking geven we aanwijzingen hoe werkexploratie in de school kan worden vormgegeven en verbonden met de andere loopbaancompetenties.

1.2 De City Deal

In 2015 is in het kader van de Aanpak Jeugdwerkloosheid de pilot 'Werkexploratie in het vmbo' van start gegaan. In de uitvoering van de plannen voor de Aanpak Jeugdwerkloosheid in de zogenoemde 'City Deal' ligt het accent op het studiekeuzegedrag van kwetsbare groepen jongeren. Dit sluit aan bij de vanaf schooljaar 2016-2017 ingezette vernieuwingen in het vmbo.

Het doel van het City Deal-project is om werkexploratie steviger te kunnen verankeren als onderdeel van het loopbaanleren in het vmbo. Tien vmbo-scholen in vier steden zijn aan de slag gegaan met de vraag: *hoe kan werkexploratie op een effectieve en efficiënte manier worden vormgegeven in de school?* De scholen ontwikkelden, met de steun van procesbegeleiders en experts, een samenhangend pakket van instrumenten om werkexploratie in de school te integreren. Deze handreiking geeft praktische handvatten op basis van de ervaringen die zijn opgedaan in deze pilot en is bedoeld ter inspiratie voor scholen om een invulling te geven aan werkexploratie die past bij het eigen inzicht, populatie en situatie.

2. Een kader voor werkexploratie

Werkexploratie is een belangrijke loopbaancompetentie om een beeld te krijgen van kansen in werk en een gevoel te ontwikkelen over wat voor soort werk past bij persoonlijke kwaliteiten en motieven, en tevens een stimulans om stappen te zetten om werkkansen te realiseren. Om werkexploratie te implementeren in het onderwijs, is het van belang om binnen de school te definiëren wat er onder werkexploratie wordt verstaan, wat de opbrengst zou moeten zijn voor de leerling, en wat dit betekent voor de begeleiding op school en de inrichting van het curriculum. In dit hoofdstuk wordt een kader geschetst van werkexploratie in het City Deal project.

2.1 Werkexploratie en andere loopbaancompetenties

De betekenis van werkexploratie

Werkexploratie is het onderzoeken van werk. Het gaat om onderzoek naar hoe werk eruit ziet, zoals taken en verantwoordelijkheden, normen en waarden in het werkveld of op de werkplek. Waarden in werk kunnen in beeld worden gebracht door onderzoek naar de gestelde doelen van het werk of de werkplek, de wijze waarop mensen met elkaar omgaan en hoe problemen in het werk worden aangepakt.

Werkexploratie betreft eveneens het onderzoek naar kansen op werk. Kansen worden bepaald door de mogelijkheden om werk te krijgen op de arbeidsmarkt binnen en buiten de regio op dat moment. Kansen kunnen ook mogelijkheden zijn die zich in de toekomst voordoen door ontwikkelingen op technisch gebied (wat wordt er mogelijk), op politiek gebied (wat wordt belangrijk) en economisch gebied (wat wordt betaalbaar).

Werkexploratie kan in de vorm van verzamelen van informatie, gesprekken voeren en ervaren. Het doel is het werkbeeld te verdiepen of te verbreden, en om na te gaan welk werk past bij de kwaliteiten en motieven van de leerling. Het verdiepen van het werkbeeld gebeurt door een specifieke werksituatie uit te diepen waar de leerling geen realistisch beeld maar wel interesse voor heeft. Verbreden is het onderzoeken van werk waar de leerling nog geen kennis mee heeft gemaakt, maar dat wel mogelijk is gezien de kwaliteiten en de motieven van de leerling. Om gevoel en verstand te ontwikkelen of werk bij je past, is ervaren noodzakelijk.

De relatie met andere loopbaancompetenties

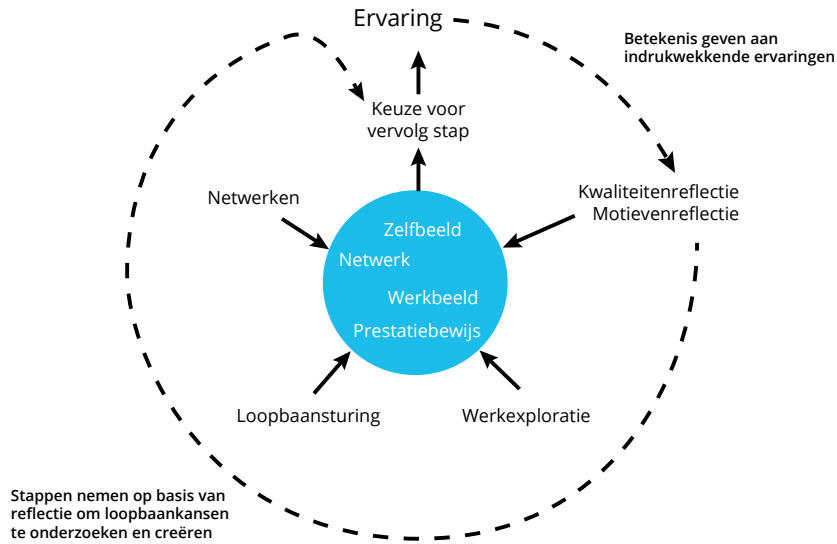
Werkexploratie is verbonden met de andere loopbaancompetenties die in het examenprogramma zijn opgenomen.

Dit zijn de loopbaancompetenties op een rij:

- Kwaliteitenreflectie: nadenken en praten over ervaringen om te ontdekken waar je goed in bent en in kunt/wilt worden.
- Motievenreflectie: nadenken en praten over ervaringen en droombeelden om je wensen en waarden te ontdekken.
- Werkexploratie: onderzoeken van werk om uit te vinden waar werk is dat bij je past.
- Loopbaansturing: pro-actief stappen zetten in leren, experimenteren, organiseren en presenteren om kwaliteiten te ontwikkelen en wensen en waarden na te streven in werk dat bij je past.
- Netwerken: opbouwen, gebruiken en onderhouden van contacten die van belang zijn voor de ontwikkeling van je loopbaan.

Om te begrijpen wat een ervaring zegt over jezelf, is reflectie op motieven en kwaliteiten van belang. De uitkomsten van reflectie worden gebruikt voor de keuze voor een nieuwe ervaring. Deze keuze kan betrekking hebben op de soort ervaring (wat voor werk), de plaats van ervaring (waar stage te lopen bijvoorbeeld) en het doel van de ervaring (wat je wilt ontdekken, leren, uitproberen of laten zien). Op de ervaring wordt vervolgens weer gereflecteerd. Om de mogelijkheden van werkexploratie te vergroten is het inzetten van een netwerk van belang.

Loopbaanontwikkeling

2.2 Loopbaangerichte leeromgeving

Kenmerken van een loopbaangerichte leeromgeving

Een omgeving waarin jongeren de kans krijgen om hun loopbaancompetenties te ontwikkelen wordt een krachtige loopbaangerichte leeromgeving genoemd. Een krachtige loopbaangerichte leeromgeving voldoet aan drie voorwaarden. De leeromgeving is:

- praktijkgericht: leerlingen moeten in staat worden gesteld levensechte ervaringen met werk en werken op te doen (bijvoorbeeld via stages);
- dialogisch: leerlingen moeten in staat worden gesteld met docenten en/of andere relevante personen te spreken over de persoonlijke zin en de maatschappelijke betekenis van hun ervaringen met werk en werken;
- vraaggericht: leerlingen moeten invloed kunnen uitoefenen op hun eigen studieloopbaan doordat hen reële keuzemogelijkheden worden geboden.

Leerling: "Aan het begin van het jaar dacht ik 'het eind van het jaar komt vanzelf'. Nu vind ik mijn toekomst heel belangrijk en daardoor is school ook leuker en nuttiger".

Ervaringen

Om een realistisch beeld van werk te vormen, is het van belang om het onderwijsprogramma praktijkgericht in te richten. Uit onderzoek blijkt dat het kunnen opdoen van verschillende werkervaringen en de kwaliteit van de stages, de ontwikkeling van een beroepsbeeld en loopbaan-planning stimuleren. Ervaringen in de beroepspraktijk kunnen vanuit school worden georganiseerd, maar in het land zijn ook verschillende externe organisaties die dit voor scholen regelen. Leerlingen kunnen ook binnen school (praktijk)ervaringen opdoen door verschillende werkopdrachten uit te voeren, door in de lessen bepaalde rollen uit te proberen of onderwerpen naar eigen interesse uit te diepen. Ook kan gebruik worden gemaakt van ervaringen in de privésituatie, zoals hobby's, bijbaantjes, initiatieven om met beroepsbeoefenaren in gesprek te gaan of met hen mee te lopen. Voorbeelden van ervaringen die kunnen worden georganiseerd, worden gegeven in de bijlage.

Leerling: "School moet stimuleren om niet bij de supermarkt stage te lopen maar om iets beters te zoeken".

Loopbaangesprekken

Vanuit de leerpsychologie wordt benadrukt dat voor praktijkleren reflecteren cruciaal is. Echter, uit recent neuropsychologisch onderzoek is gebleken dat het brein van jongeren nog niet rijp genoeg is om de consequenties van keuzes op langere termijn te overzien. Van jongeren kan dus niet worden verwacht dat ze zelf een reflectieproces op gang brengen. De hersenen ontwikkelen door op dit terrein te oefenen. Begeleiding van docenten (en ouders) is hierbij onontbeerlijk. In de dialoog tussen begeleider en leerling is het van belang om terug te kijken op een indrukwekkend moment in de ervaring, hier betekenis aan te geven in termen van motieven c.q. kwaliteiten en een keuze te bespreken voor een vervolgstap die een leerling kan nemen. Het gaat om het praten over:

De ervaring:

- wat was het mooiste/moeilijkste/leukste/lastigste/meest interessante of indrukwekkende moment?

De betekenis:

- wat maakt dat je dat vond/wat gebeurde er/ wat deed jij?
- wat vind je hierin belangrijk/wat deed je hierin goed/waar wil je goed in worden?
- is dit ook zo in andere situaties (school, privé, beroepspraktijk)?

Woorden geven:

- welke woorden passen hierbij (kwaliteit, motief, omstandigheden waarin kwaliteiten/motieven tot hun recht komen - noteer in loopbaandossier).

De vervolgstap:

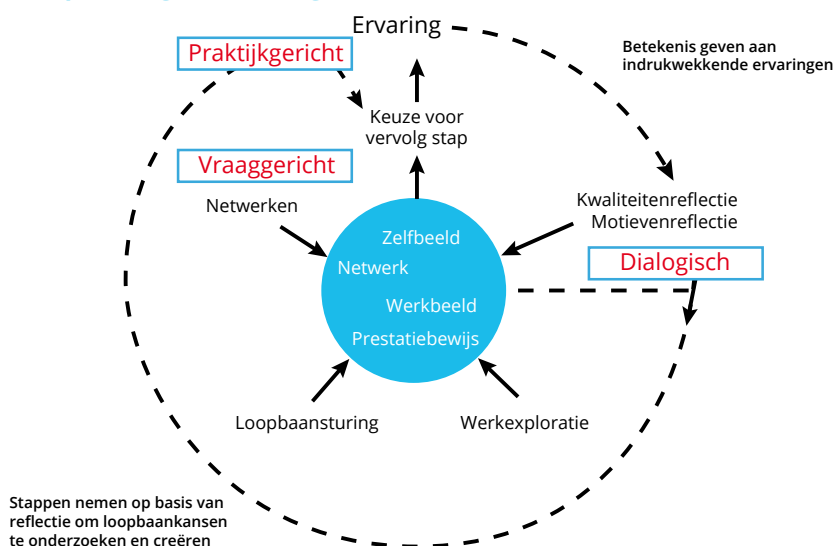
- Wat wil je hier nog over onderzoeken wat je interessant vindt of waar je niet veel van weet?
- Wat wil je hierin leren, uitproberen, oefenen, organiseren, of presenteren?
- Wie heb je daar voor nodig, en hoe ga je contact leggen en onderhouden? (gebruik en noteer in loopbaandossier)

Schoolleider: "Sinds de mentoren lob-gesprekken voeren met leerlingen is de sfeer op school in positieve zin veranderd en zijn er veel minder incidenten op het schoolplein. Je merkt dat er een ander contact ontstaat".

Keuzes

Als leerlingen moeten leren kiezen, moet er wel wat te kiezen zijn. Het is dus van belang dat mogelijkheden worden gecreëerd voor leerlingen om invloed uit te oefenen op de vorm en/of inhoud van ervaringen en gesprekken. De vorm van ervaringen kan betrekking hebben op de wijze waarop; bijvoorbeeld iemand interviewen over werk, meelopen en informatie zoeken maar ook in welke omgeving ervaringen worden opgedaan, bijvoorbeeld in een les/project op school, thuis/met een netwerkcontact of tijdens hobby/vrijwilligerswerk. Invloed op de inhoud kan bijvoorbeeld een keuze zijn voor wat leerlingen tijdens de praktijkervaring zouden willen ontdekken, leren, uitproberen, organiseren of presenteren. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld willen leren hoe ze beter kunnen presenteren/timmeren/gesprek voeren met een klant, hierin oefenen en laten zien dat ze dat kunnen (als prestatiebewijs in hun loopbaandossier).

Loopbaangericht begeleiden

Cyclisch proces

Men kan niet verwachten dat leerlingen een keuze voor een vervolgopleiding kunnen maken op basis van één ervaring in de beroepspraktijk of één loopbaangesprek. Verschillende ervaringen, gesprekken en keuzes zijn nodig om gevoel en verstand te ontwikkelen over het werk en vervolgleidingen die bij je passen. Maar zelfs als verschillende ervaringen en gesprekken worden ingebouwd in het curriculum, blijkt het voor leerlingen lastig om deze met elkaar in samenhang te zien en daar conclusies uit te trekken. Een belangrijke factor voor de effectiviteit van werkexploratie is dat alle activiteiten en gesprekken zichtbaar voor leerlingen met elkaar worden verbonden, en dat er een cyclisch proces wordt vormgegeven van ervaren, dialoog en keuze etc. Ouders kunnen worden betrokken in dit cyclisch proces. Ouders kunnen ervaringen en keuzes helpen voorbereiden en nabespreken met hun kind.

Hoe ouderbetrokkenheid bij LOB vormgegeven kan worden is te lezen in de handreiking 'Ouders en LOB'. In hoofdstuk 3 staan voorbeelden hoe dit cyclisch proces georganiseerd kan worden.

*Leraar: "Wat mij betreft was het gesprek met leerlingen en ouders te doelgericht. Het ging teveel over 'wat voor mbo' en minder over de kwaliteiten, de competenties, de droom...
Wij moeten oefenen in het voeren van dit soort gesprekken. En ouders moeten op een andere manier gaan kijken. Niet van 'gaat mijn kind over, haalt-ie een diploma?', maar 'waar liggen kansen, wat vindt mijn kind leuk, waar is mijn kind goed in, waarbij heeft mijn kind ondersteuning nodig?'"*

Moeder: "Als de school hier niets aan gedaan had, had mijn kind gezegd 'jij moet een keuze maken'. Dan had ik niet goed geweten wat wij zouden moeten kiezen, waar wij over moesten praten".

2.3 Professionaliseren

Een andere rol voor docenten

Scholen hebben over het algemeen weinig ervaring met het vormgeven en begeleiden van werkexploratie. Het gaat hier namelijk niet om het bevorderen van reproductief leren bij leerlingen, zoals docenten dat gewend zijn, maar om het stimuleren van betekenisgericht leren. Bij reproductief leren zijn de doelen extern bepaald (exameneisen bijvoorbeeld), kan de docent in een lessituatie kennis overbrengen in een monoloog en bepalen wat goed en fout is. Bij betekenisgericht leren gaat het om het ervaren door leerlingen en de beleving hiervan. Er is geen goed en fout antwoord. Leerlingen worden door de docent aan het nadenken en in de actie gezet in een dialoog. De rol van docenten is dus een andere dan zij gewend zijn. Bovendien verschuift de inhoud van de begeleidingsgesprekken van wat leerlingen nog niet kunnen en moeten leren, naar wat leerlingen wel kunnen en willen leren. Het is niet alleen van belang dat docenten loopbaangerichte gesprekken kunnen voeren, maar docenten moeten eveneens leren het cyclisch proces van werkexploratie vorm te geven.

Inhoud van de professionalisering

Om te kunnen veranderen, moeten mensen een beeld hebben van waarom je het anders zou doen en hoe het anders kan. Dit betekent dat zowel het waarom als het wat en hoe in de training aandacht moeten krijgen. Uitgangspunten bij de loopbaanbegeleiding van leerlingen, zoals aandacht voor kwaliteiten en eigenaarschap, dienen ook uitgangspunt te zijn in de professionalisering van docenten. Er wordt gekeken naar wat mensen kunnen en waar ze mogelijkheden hebben en moeite voor willen doen om stappen te zetten in hun leren. Mensen worden aan het denken gezet en gestimuleerd om in actie te komen. Professionalisering van docenten is erop gericht om de invloed die zij hebben op hun loopbaan alsmede de uitvoering van de loopbaanbegeleiding te versterken.

Voorwaarden voor effectieve professionalisering

Om de effectiviteit van professionalisering te vergroten is het van belang dat

- docenten in een team samen de training volgen (collectief leren),
- docenten bereid zijn om het geleerde in de praktijk toe passen,
- docenten en managers een duidelijk beeld hebben van hoe de training kan bijdragen aan de ontwikkeling van LOB in de school en dat managers trainingsdagen en de toepassing van het geleerde in de praktijk faciliteren en ondersteunen.

In het kwalitatieve onderzoek van werkexploratie gaven verschillende deelnemers aan dat mentoren die de training gevolgd hadden, positiever en actiever zijn in het uitvoeren van het werkexploratieprogramma.

Schoolleider (over het City-Deal project): "Het heeft geholpen om kwalitatief betere gesprekken te voeren en ons overtuigd en gemotiveerd om hiermee verder te gaan. De mentor durft meer door te vragen. Voorheen was de mentor allang blij als een leerling een keuze had gemaakt, hij liet het wel uit zijn hoofd om nog twijfel te zaaien".

Decaan (over de training): "Mentoren zijn er zich nu van bewust dat de manier van gesprekken voeren anders moet en dat loopbaangesprekken een andere inhoud moeten hebben. Ook het belang van een doorlopende leerlijn (met samenhang) wordt ingezien. Daar ben ik al heel blij mee".

3. Een aanpak voor werkexploratie

Werkexploratie draagt bij aan het gestructureerd ontwikkelen van een zelfbeeld in relatie tot werk als er sprake is van een voortdurend cyclisch proces in de vorm van een doorlopende LOB-lijn. De paragrafen 3.1 en 3.2 bevatten een toelichting op de doorlopende leerlijn en het cyclische proces.

Er zijn verschillende niveaus van werkexploratie-activiteiten:

- oriëntatie op werk door informatie (niveau 1)
- ervaren op school en privé (niveau 2)
- ervaren in de beroepspraktijk (niveau 3)

Hoe hoger het niveau, hoe realistischer het werkbeeld dat leerlingen opdoen. In elk leerjaar kunnen activiteiten op verschillende niveaus voorkomen. In paragraaf 3.3 is een overzicht weergegeven van de wijze waarop werkexploratie-activiteiten op de drie niveaus in een cyclisch proces kunnen worden vormgegeven.

3.1 Werkexploratie in een doorlopende LOB-lijn

Om de loopbaanontwikkeling van leerlingen te bevorderen, is het van belang dat er een doorlopend proces wordt vormgegeven.

Wat

Het ontwikkelen van een doorlopende LOB-lijn is het vastleggen van werkexploratie-activiteiten, waarin de cyclus van ervaren-loopbaandialoog-keuze wordt vormgegeven in samenhang met het leren op school, in de beroepspraktijk en in de privé-situatie.

Waarom

Om een beeld van werk te ontwikkelen moeten leerlingen meerdere ervaringen opdoen om te leren over werk dat bij hen past. Om een goede keuze te kunnen maken voor een profiel of vervolg-opleiding, en te leren kiezen zodat ze ook in de toekomst keuzes kunnen blijven maken, is het nodig dat zij sturing leren geven aan hun loopbaan. Dit leren ze onder meer door tijdens het lob-traject keuzes te maken voor de ervaringen die ze willen opdoen. Leerlingen kunnen de verschillende ervaringen niet zonder meer in samenhang zien. Het is dus van belang dat die samenhang voor de leerling zichtbaar en opbouwend is vormgegeven, met behulp van reflectie, dialoog en het dossier.

Hoe

In het team worden de ervaringen en keuzes in een bepaalde periode vastgelegd op een tijdlijn.

- Per periode wordt aangegeven welke loopbaanactiviteiten worden aangeboden (in de les, in projecten, tijdens de begeleiding op school en stage) die bijdragen aan de ontwikkeling van een zelfbeeld van de leerling in relatie tot werk.
- Op de tijdlijn wordt de reflectie aangegeven, waarbij duidelijk wordt dat reflectie op een ervaring steeds input is voor de keuze voor een vervolgactiviteit.
- Vervolgens wordt op de tijdlijn aangegeven hoe en wanneer begeleiders in de praktijk, ouders en evt. docenten uit voor- en vervolgopleiding worden betrokken.

Bij de tijdlijn worden de volgende zaken nagegaan:

- Is de lijn die ontwikkeld daadwerkelijk doorlopend: is de keuze voor ervaringen gebaseerd op de uitkomsten van eerdere ervaringen? En wordt de opbrengst van de ervaring gebruikt voor een vervolgstap in de loopbaan (onderzoeken van werk, leren, uitproberen, organiseren, laten zien)?
- Kunnen leerlingen door de activiteiten hun loopbaancompetenties ontwikkelen?
- Sluit de doorlopende LOB-lijn aan op de visie van de school op LOB?
- Is professionalisering nodig om een doorlopende LOB-lijn vorm te geven, uit te voeren en te begeleiden?

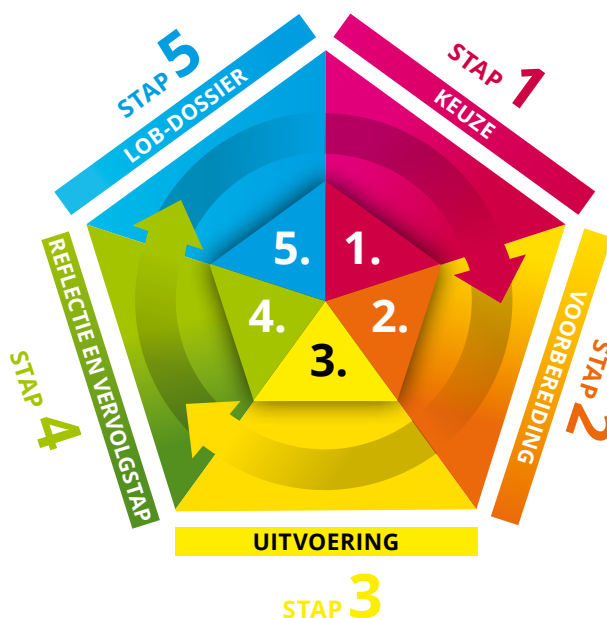
Met wie

De doorlopende LOB-lijn wordt als docententeam in samenspraak met decaan en management vormgegeven.

3.2 Werkexploratie als een cyclisch proces

Werkexploratie-activiteiten vormen gezamenlijk een doorlopende lijn. Elke werkexploratieactiviteit die onderdeel is van deze lijn, kent eenzelfde cyclische opbouw van 5 stappen:

1. keuze
2. voorbereiding
3. uitvoering
4. reflectie en vervolgstap
5. lob-dossier

3.3 Werkexploratie op drie niveaus

Er zijn werkexploratie-activiteiten op drie niveaus, in oplopende mate van loopbaangerichtheid. Op elk niveau worden de activiteiten volgens de cyclus van vijf stappen vormgegeven.

Niveau 1: oriënteren door informatie	Niveau 2: ervaren op school en privé	Niveau 3: ervaren in de beroepspraktijk
Wat		
<p>Leerlingen oriënteren zich op werk door informatie tot zich te nemen over werkzaamheden, waarden, mogelijkheden en ontwikkelingen.</p>	<p>Leerlingen ervaren hoe het is om bepaalde werkzaamheden uit te voeren of rollen in te nemen.</p>	<p>Leerlingen ervaren hoe het er in de beroepspraktijk aan toe gaat (werkzaamheden, waarden) en hoe het is om daar taken uit te voeren of vaardigheden te laten zien.</p>
<p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interviews • gastlessen, • beroepenmarkt • profielencarrousel • informatie over werk tijdens de lessen • onderzoek van (digitale) bronnen 	<p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • praktijkopdrachten op school • projecten • rollen aannemen tijdens de reguliere lessen • activiteiten binnen school verrichten (bijvoorbeeld op een ouderavond) • hobby's 	<p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meelopen met beroepsbeoefenaar • meelopen met mbo-student • stage • werkervaringsplaatsen
Waarom		
<p>Doel van werkexploratie is dat leerlingen hun werkbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verdiepen: door werk of werkzaamheden waar de leerling interesse in heeft maar nog een onvolledig beeld. • verbreden: door werk of werkzaamheden waar de leerling niet bekend mee is of niet direct voorkeur voor heeft, maar die wel aansluiten bij de kwaliteiten en motieven die hij/zij over zichzelf heeft ontdekt. • verbinden: door onderzoek te verrichten op basis van wat de leerling al weet over zichzelf, over zijn kwaliteiten en motieven (vastgelegd in het loopbaandossier) en de uitkomsten van het onderzoek te gebruiken voor verdere ontwikkeling van het zelfbeeld, en voor vervolgstappen/keuzes in de loopbaan. 		

Niveau 1: oriënteren door informatie

Niveau 2: ervaren op school en privé

Niveau 3: ervaren in de beroepspraktijk

Hoe: Loopbaansturing en netwerken in de voorbereiding

Leerlingen maken een keuze voor/binnen een activiteit

<p>Leerlingen maken een keuze over welk werk zij informatie willen verzamelen en op welke manier zij informatie willen verzamelen.</p>	<p>Leerlingen kiezen welke rol of taak zij willen oefenen, uitproberen of laten zien.</p> <p>Leerlingen kunnen ook prestatiebewijzen voor in het loopbaandossier verzamelen door te laten zien wat zij al kunnen.</p>	<p>Leerlingen kiezen wat ze willen zien/ontdekken in de beroepspraktijk, wie ze willen ontmoeten, welke rol of taak zij willen oefenen, uitproberen of laten zien.</p>
<p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiezen uit meerdere gastsprekers • Kiezen uit lessen over verschillende beroepen • Kiezen uit verschillende informatiebronnen (van tekst tot filmpjes) 	<p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tijdens een les kiezen voor een vaardigheid (zoals presenteren) of een rol (zoals leider) om te oefenen. • Buiten de lessen kiezen voor een opdracht zoals het helpen van de conciërge of een docent, of een taak vervullen tijdens een ouderavond 	<p>Voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiezen voor een stage of ervaringsplaats • Indien dat niet mogelijk is nagaan wat ze willen onderzoeken, uitproberen of laten zien.

Leerlingen bereiden de activiteit voor door:

- vragen of doelen te formuleren op basis van wat in hun loopbaandossier staat;

Bijvoorbeeld ontdekken wat de mogelijkheden zijn in dat werk, wat ze belangrijk vinden in werk (doelen, omgang met elkaar), waar ze goed in willen worden (werkzaamheden, mogelijkheden in de toekomst) en wat ze daarin willen leren, oefenen of laten zien.

- hun netwerk in kaart te brengen om te bepalen wie hen kan helpen bij de voorbereiding;

Bijvoorbeeld klasgenoten, (vak) docenten, ouder/familielid/bekende.

- te bedenken welke contacten ze tijdens de activiteit willen leggen, hoe ze dat gaan doen, welke vraag ze daarbij hebben en wat ze als tegenprestatie te bieden hebben.

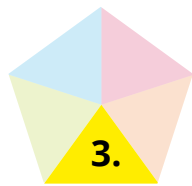

Niveau 1: oriënteren door informatie

Niveau 2: ervaren op school en privé

Niveau 3: ervaren in de beroepspraktijk

Hoe: Werkexploratie en netwerken tijdens de activiteit

Leerlingen voeren werkexploratie uit en

- zorgen dat ze hun doelen bereiken
- maken zo mogelijk contact met mensen die van belang zijn voor hun netwerk
- letten op wat de activiteit met hen doet, welke positieve of negatieve emoties de activiteit oproept

Bijvoorbeeld door woorden op te schrijven tijdens de activiteit: wat vinden ze leuk, interessant, wat roept weerstand op?

Bijvoorbeeld door foto's of aantekeningen te maken tijdens de praktijkopdracht van de zaken die zij leuk, interessant vinden, of juist niet.

Bijvoorbeeld door foto's of aantekeningen te maken van momenten in het bekijken/ oefenen van een taak of rol die zij leuk, interessant vinden, of juist niet.

Hoe: Loopbaanreflectie en netwerken na de activiteit

Leerlingen reflecteren op de activiteit door:

- te verwoorden wat ze geleerd en ervaren hebben tijdens de activiteit door positieve en negatieve emoties te benoemen, conclusies te trekken over hun kwaliteiten en motieven en de context die hiervoor belangrijk is.
- na te denken over wie ze hebben leren kennen tijdens de activiteit met wie ze contact kunnen houden (netwerken) en wat ze voor deze persoon/personen kunnen betekenen (wederdienst).

De uitkomsten van de reflectie worden vastgelegd in het loopbaandossier

Voorbeeldvragen:

- Wat heb je geleerd over werk?
- Van welke informatie werd je enthousiast?
- Wat vond je interessant?
- Wat zegt dit over jouw kwaliteiten en motieven

Voorbeeldvragen:

- Wat vond je leuk/niet leuk/vervelend om te doen?
- Waar werd je enthousiast van?
- Wat zegt dit over jouw kwaliteiten en motieven?
- Welke werkzaamheden/ werkomstandigheden/ omgang/doelen zijn voor jou belangrijk in werk?

Voorbeeldvragen:

- Wat vond je leuk/niet leuk, vervelend om te doen?
- Wat vond je van de mensen die je hebt ontmoet?
- Wat vond je van het werk dat deze mensen doen?
- Wat vond je van de werkplek?
- Wat zegt dit over jouw kwaliteiten en motieven?

Niveau 1: oriënteren door informatie

Niveau 2: ervaren op school en privé

Niveau 3: ervaren in de beroepspraktijk

Hoe: Loopbaansturing door keuze voor vervolgstap na de activiteit

Leerlingen formuleren een vervolgstap op basis van wat ze hebben geleerd over zichzelf en werk. De vervolgstap is concreet, haalbaar (niet te moeilijk) en uitdagend (niet te makkelijk) en heeft betrekking op:

- werkexploratie: welke informatie is er nog nodig, wie wil je interviewen, welke ervaring op school, privé-situatie of in de beroepspraktijk wil je opdoen?
- reflectie op motieven en kwaliteiten: wat wil je nagaan, waar ga je letten?
- loopbaansturing: wat wil je leren, oefenen, uitproberen, organiseren of laten zien?
- netwerken: wie ga je benaderen voor de vervolgstap?

Leerlingen slaan de resultaten van de reflectie en hun vervolgstap op in hun loopbaandossier

Voorbeeld

Cyclus 1: Oriënteren door informatie op school [bijlage voorbeeldcyclus 1]

Cyclus 2: Ervaren op school en privé [bijlage voorbeeldcyclus 2]

Cyclus 3: ervaren in de beroepspraktijk [bijlage voorbeeldcyclus 3]

4. Voorwaarden voor het vormgeven van een loopbaanleeromgeving

In de vorige hoofdstukken is beschreven hoe een loopbaangerichte leeromgeving vormgegeven kan worden. De meeste van de deelnemende scholen hebben na dit project het werkexploratieprogramma verbeterd en voortgezet in het volgende schooljaar. De scholen streven naar een verbeterde invulling van LOB, met als doel een betere toekomst voor de leerlingen. Om dit te laten slagen is een aantal voorwaarden van belang gebleken. In dit hoofdstuk worden belangrijke voorwaarden beschreven met betrekking tot het (her)inrichten van LOB in de school en de borging van een loopbaangerichte leeromgeving.

4.1 Het (her)inrichten van het LOB in de school

Werk in een team aan leren en veranderen

Voor het ontwerpen en uitwerken van werkexploratie-activiteiten in een doorlopende LOB-leerlijn is een projectteam bestaande uit mentoren van de verschillende leerjaren, een decaan en een (of meer) teamleider(s) essentieel voor voldoende draagvlak en inbreng vanuit de verschillende niveaus en leerjaren.

Zorg voor procesbegeleiding

Het is daarnaast sterk aan te bevelen om een externe procesbegeleider in te schakelen die kennis heeft van de succesfactoren uit eerdere onderzoeken en het projectteam praktisch kan ondersteunen. In de praktijk blijkt dat er op scholen meestal onvoldoende capaciteit is voor een goede uitwerking van opdrachten, draaiboeken en gespreksleidraden. Deze blijken essentieel voor een effectieve uitvoering van de werkexploratie-activiteiten.

Bouw de vormgeving van een loopbaangerichte leeromgeving zorgvuldig en tijdig op

In het onderzoeksverslag van werkexploratie worden de volgende aanbevelingen gegeven:

- Begin klein en overzichtelijk, breid pas uit na succes.
- Neem voldoende tijd voor experimenteren en implementeren.
- Start het programma vroeg, bijvoorbeeld in het tweede leerjaar, op een moment dat leerlingen nog keuzes moeten maken.
- Een opbouw van brede oriëntatie in de onderbouw en meer focus op beroepen in de bovenbouw voorkomt mogelijk dat het voor leerlingen te snel over specifieke beroepen gaat en het daardoor minder aansluit bij de fase waarin zij zich bevinden.
- Maak verwachtingen van het programma duidelijk, zowel aan leerlingen als aan mentoren.

Zorg voor leermogelijkheden, creëer nieuwe kansen

Na een eerste keer uitvoeren van een werkexploratie-activiteit, is duidelijk wat nodig en mogelijk is. Volgende keren blijken de activiteiten beter te verlopen en meer resultaten op te leveren.

4.2 Het borgen van een loopbaangerichte leeromgeving

Zorg voor een duidelijke visie en stuur hierop als leidinggevende. Het realiseren van een loopbaangerichte leeromgeving vraagt om helder beleid en duidelijke aansturing. Het is van belang dat directie en teammanagers een duidelijk beeld hebben van de inhoud en de doelen van loopbaangericht opleiden en zich actief aan deze aanpak verbinden.

Faciliteer mentoren

Van belang is facilitering voor de borging in de school. Facilitering betekent erkenning dat de ontwikkeling van een loopbaangerichte leeromgeving tijd kost en dat de medewerkers voldoende mogelijkheid wordt gegeven om samen te overleggen over een gedeelde aanpak, te oefenen met de nieuwe aanpak en verdere ontwikkeling uit te voeren.

Werk aan het professionaliseren van het team

Het voeren van loopbaangerichte begeleidingsgesprekken en het toepassen van de vijf loopbaancompetenties vraagt om professionalisering van docenten. Professionalisering door middel van training of intervisie/coaching moet er vooral op gericht zijn om de invloed van de leerling op de eigen loopbaanontwikkeling te versterken. Tips voor de inrichting van de training off-the job zijn:

- Geef deelnemers een beeld waarom en hoe het anders kan;
- Laat deelnemers gesprekken oefenen aan de hand van loopbaangespreksregels/-procedures;
- Laat deelnemers mogelijkheden zien en creëren om werkexploratie in school te verbeteren;
- Zorg voor collectief leren;
- Zorg voor actieve betrokkenheid van het management.

Off-the-job training moet worden gevolgd door on-the-job coaching. Door oefening en feedback kunnen docenten nieuwe routines ontwikkelen en daadwerkelijk loopbaangericht gaan begeleiden.

Leren door middel van intervisie, met elkaar meekijken in de praktijk en evaluatie van de activiteiten is van belang voor het ontwikkelen van een gedeelde aanpak.

Zorg voor samenwerking als externe partners betrokken zijn

Er zijn scholen die zelf werkexploratie-activiteiten organiseren en anderen die de ondersteuning van externe organisaties hierbij inzetten. Vooral het onderhouden van een netwerk van bedrijven en het organiseren van (mini)stages en evenementen als beroepenoriëntatie en sollicitatietraining zijn activiteiten die scholen graag uitbesteden. Het is van belang als school om duidelijke afspraken te maken over de activiteiten die een externe organisatie de school uit handen neemt, en activiteiten die de school zelf uitvoert. Voor het zicht op het leerproces en voor de verbinding met de voorgaande en volgende lob-activiteiten is het noodzakelijk dat mentoren een actieve rol hebben bij de voorbereiding op een activiteit en de reflectie achteraf. Daarnaast is het wenselijk dat mentoren betrokken zijn bij de activiteit zelf, bijvoorbeeld de (mini)stage of beroepenmarkt, omdat ze zo een beeld krijgen van ervaringen die leerlingen opdoen, leerlingen kunnen stimuleren om vragen te stellen en te oefenen, en de reflectie hierop aan kunnen laten sluiten.

Voor externe organisaties is het van belang om een relatie op te bouwen met de school en een optimale rolverdeling af te spreken. Een valkuil van de samenwerking is dat de externe organisatie teveel overneemt van de school, waardoor de mentoren hun spelfunctie niet meer vervullen.

5. Verder lezen

Kuijpers, M. (2017). Loopbaangericht opleiden. Een cultuurverandering? *Bij de Les* 14 (3) 13-15.

Kuijpers, M. (2017). Vijf succesfactoren voor LOB in het mbo. *Profielactueel* (6) 17-22.

Kuijpers, M. (2012). *Architectuur van leren voor de loopbaan: richting en ruimte* (oratie). Heerlen: Open Universiteit.

Lusse, M., Kuijpers, M., Strijk, M., Diender, A. & Hermans, A. (2018). *Handreiking Ouders en LOB*. Den Haag: Ministeries van SZW en OCW.

Van Dinteren, R. & Kuijpers, M. (2017). Breinkennis en Loopbaanontwikkeling: zin of onzin? *Loopbaanvisie* (2) 69-73.

Petit, R., Meijer, J. & Karssen, M. (2018). *Op weg naar de toekomst. Werkexploratie in het vmbo*. Den Haag: Ministeries SZW en OCW.

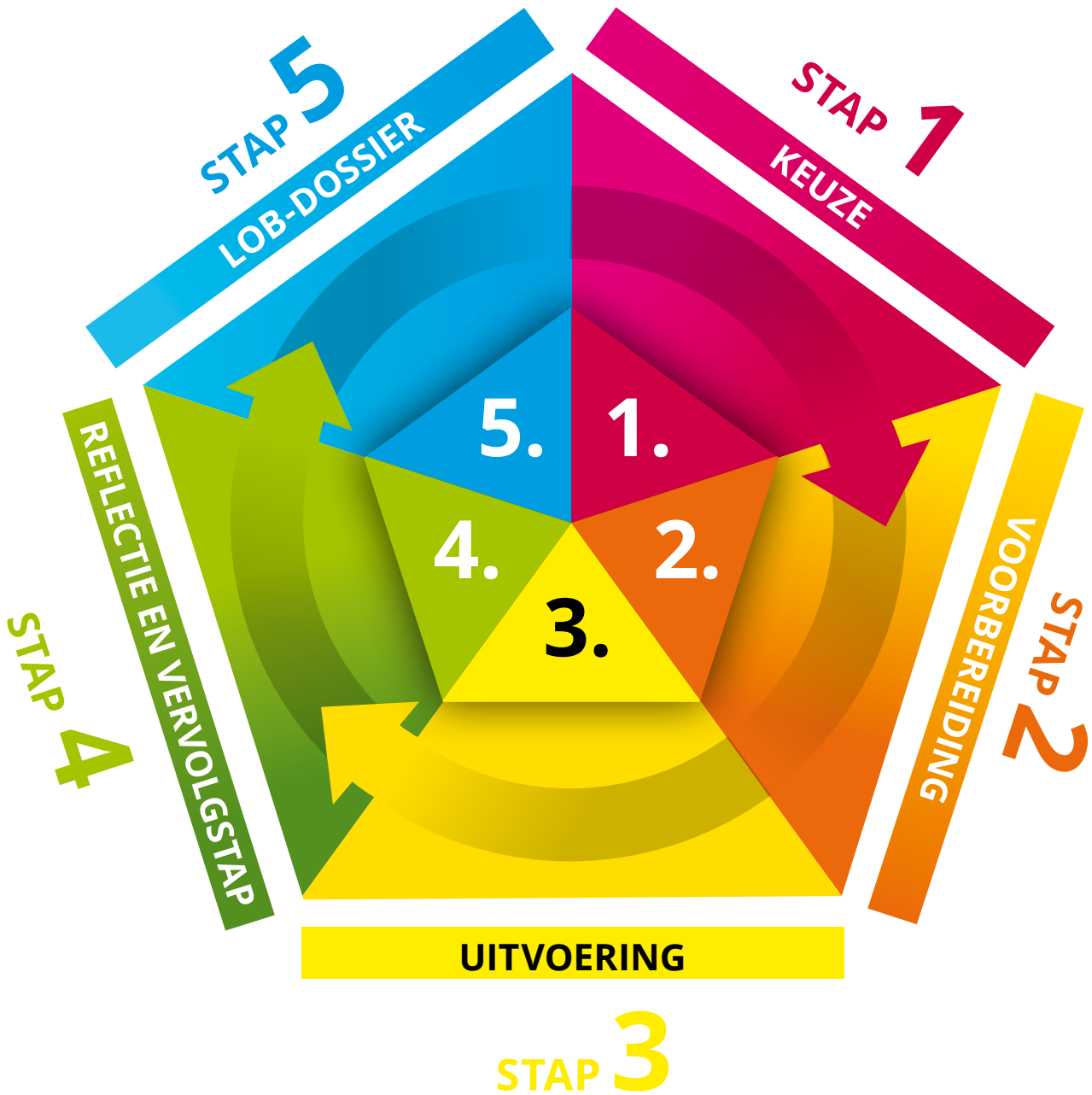

A photograph of a woman on the left and a young man on the right, both smiling and shaking hands. They are standing in front of a large map of Europe mounted on a wooden wall. The woman is wearing a pink cardigan over a white lace-trimmed top. The young man is wearing a black hoodie. The text 'Bijlagen' is written in a white, cursive font across the middle of the image, with a faint white outline of a house shape behind it.

Bijlagen

*Voorbeelden van cycli met
opdrachten voor leerlingen*

Werkexploratie als cyclisch proces

Voorbeeldcyclus niveau 1: oriëntatie door informatie op school

Beroepencarrousel: een ontmoeting met de praktijk

Wat?

De school nodigt verschillende beroepsbeoefenaren uit op school. Leerlingen gaan in carrouselvorm in gesprek met hen over hun beroep.

Waarom?

Doelen van de activiteit zijn:

- Leerlingen verbreden en/of verdiepen hun werkbeeld. Verbreden door in gesprek te gaan over werk waar ze weinig beeld van hebben, verdiepen door in gesprek te gaan over werk waar ze interesse in hebben, maar nog onvoldoende beeld.
- Leerlingen leren kiezen, wat bijdraagt aan hun motivatie en het eigenaarschap van hun lob-traject.
- Leerlingen vergroten hun zelfbeeld, door te reflecteren op de gesprekken met beroepsbeoefenaren en hier conclusies uit te trekken over hun kwaliteiten en motieven.

Hoe?

De leerling	De mentor	Voorbeeldopdrachten
Stap 1: keuze		
<ul style="list-style-type: none">• Raadpleegt zijn loopbaandossier (kwaliteiten, motieven)• Bedenkt wat hij nog wil uitzoeken• Maakt een keuze voor twee beroepen	<ul style="list-style-type: none">• Begeleidt leerlingen bij het leggen van verbinding tussen kwaliteiten/motieven en keuze.• Voegt een 3e beroep toe dat ze niet zelf gekozen hebben.• Deelt de leerlingen zoveel mogelijk in naar hun keuze.	<ol style="list-style-type: none"><u>1. De leerlingen vormen koppels en maken een keuze door elkaar te interviewen.</u><u>2. De leerling maakt een keuze door middel van een individuele schriftelijke opdracht.</u>
Stap 2: voorbereiding		
<ul style="list-style-type: none">• Bereidt de drie gesprekken met beroepsbeoefenaren voor d.m.v. een opdracht.	<ul style="list-style-type: none">• Begeleidt de leerlingen bij de voorbereidende opdracht en stimuleert hen om te bedenken wat ze al weten over de beroepen en waarover ze in gesprek willen gaan.• Legt het belang uit van iets onderzoeken waar je geen interesse in hebt.• Bespreekt met leerlingen hoe ze zich presenteren bij de beroepsbeoefenaren.	<ol style="list-style-type: none"><u>1. De leerling bekijkt filmpjes over de beroepen, bedenkt vragen en bespreekt dit met een klasgenoot.</u><u>2. De leerling bekijkt thuis met een ouder/familielid filmpjes over de beroepen en bedenkt vragen voor de beroepsbeoefenaren.</u>

De leerling	De mentor	Voorbeeldopdrachten
Stap 3: uitvoering		
<ul style="list-style-type: none"> • Gaat in gesprek met de beroepsbeoefenaars. • Stelt de vragen die hij heeft voorbereid. • Maakt aantekeningen over zaken die hem opvallen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ziet toe op de uitvoering. • Herinnert de leerlingen eraan de vragen die ze hebben voorbereid te stellen. 	
Stap 4: reflectie en vervolgstap		
<ul style="list-style-type: none"> • Maakt een reflectieopdracht • Bespreekt de opdracht met de mentor en/of ouders. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voert het gesprek met de leerlingen (en de ouders) over de reflectieopdracht. • Stelt verdiepende vragen. • Benoemt kwaliteiten en motieven. • Helpt de leerling bij het formuleren van een vervolgstap. 	<p>1. <u>De leerling maakt een reflectieverslag aan de hand van vragen en bespreekt dit in een individueel gesprek met de mentor.</u></p> <p>2. <u>De leerling maakt een presentatie over de beroepencarrousel voor de mentor en ouders.</u></p>
Stap 5: lob-dossier		
<ul style="list-style-type: none"> • Overziet zijn conclusies over wat hij geleerd heeft over zichzelf en werk en de vervolgstap, en vult het loopbaandossier aan met de opdrachten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ziet er op toe dat leerlingen hun loopbaandossier aanvullen. 	<p>1. <u>De leerling noteert de tips en complimenten die hij heeft gekregen.</u></p>

Verdiepende vragen voor de mentor

Bij stap 1:

Je kunt als mentor meedenken met de leerling over hoe ze deze keuze maken door bijvoorbeeld te vragen:

- Waar ben je goed in? In welk werk/beroep is het belangrijk dat je daar goed in bent?
- Waar wil je goed in worden? In welk werk/beroep is het belangrijk dat je daar goed in bent?
- Welk beroep ken je niet, maar wil je wel meer over weten?
- Wat vind je belangrijk, leuk of interessant? Bij welk beroep sluit dat aan?

Bij stap 4:

Vragen die je kunt stellen tijdens de reflectie op de activiteit zijn:

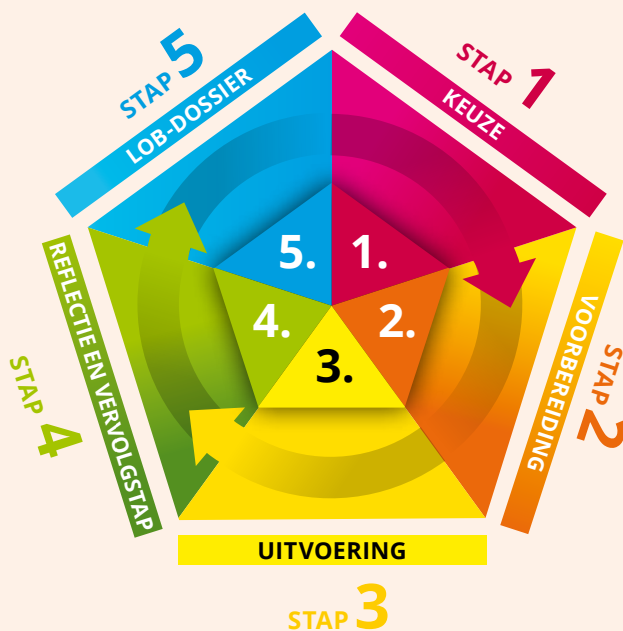
- Wat vind je van de keuzes die je hebt gemaakt voor de beroepen? Wat was goed? Wat viel tegen?
- Wat vond je leuk/interessant aan wat de beroepsbeoefenaar vertelde over zijn beroep? Wat vond je niet leuk/interessant?
- Welke kwaliteiten heb jij die passen bij de beroepen waar je over gesproken hebt?
- Wat heb je ontdekt over wat jij interessant, aantrekkelijk of leuk vindt aan deze beroepen?
- Wat wil je verder nog weten over werk en over wat bij jou past?

Cyclus 1 Beroepencarrousel - opdrachten voor leerlingen

Uitleg voor leerlingen

Tijdens de beroepencarrousel krijg je de kans om met drie mensen met verschillende beroepen in gesprek te gaan. Een mooie kans om een beter beeld te krijgen van hun beroepen. Twee beroepen kies je zelf. De school voegt een derde toe.

De stappen:

Stap 1:

Je maakt een top 4 van beroepen waar je meer van wil weten. School maakt daarna de indeling.

Stap 2:

Als je weet met welke beroepsbeoefenaren je in gesprek gaat, bereid je de gesprekken voor tijdens de mentorles/thuis.

Stap 3:

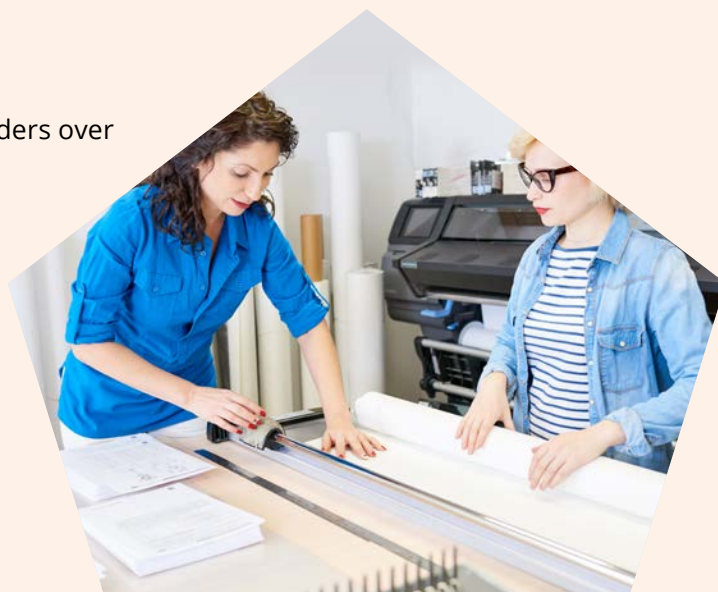
Je voert de gesprekken.

Stap 4:

Je voert een gesprek met de mentor en/of je ouders over wat je hebt ontdekt over deze beroepen.

Stap 5:

Na het gesprek vul je je loopbaandossier aan met wat je hebt geleerd over jezelf.

Cyclus 1

Stap1: Voorbeeldopdracht 1 - Interview klasgenoot

1. Pak je loopbaandossier erbij. Kijk wat je al hebt ontdekt over waar je goed in bent of waar je goed in wilt worden (kwaliteiten) en wat je belangrijk en interessant vindt (motieven).
2. Je kiest uit de 10 beroepen 4 die het beste aansluiten bij wat je wil uitzoeken en/of die beroepen passen bij jouw kwaliteiten of motieven.

Beroepsbeoefenaren

- ICT'er
- Financieel administratief medewerker
- Filiaalmanager
- Pedagogisch medewerker
- Sportleider
- Restaurant kok
- Uiterlijk verzorger
- Medewerker technische dienst
- Grafisch vormgever
- Thuiszorgmedewerker

3. Je maakt een koppel met een klasgenoot en interviewt elkaar over de beroepen die jullie gekozen hebben. Je kunt bijvoorbeeld vragen
 - Wat weet je al van dit beroep?
 - Wat denk je dat je leuk vindt aan dit beroep?
 - Waarom denk je dat dit beroep bij jou past?
 - Wat zou je nog meer willen weten over dit beroep?

Als je erachter komt dat je weinig van een beroep weet, kun je informatie zoeken op <https://www.beroepeninbeeld.nl/zoek-beroep>

4. Je vult nu het volgende formulier in met jouw top 4

Mijn voorkeur	Dit past bij mij want.....
Voorkeur 1	
Voorkeur 2	
Voorkeur 3	
Voorkeur 4	

5. Dit lever je in bij de mentor. Je mentor kiest hier twee beroepen voor jou uit. Hij/zij kiest ook nog een ander beroep voor jou. Zo heb je straks drie beroepen waar je mee gaat kennismaken.

Cyclus 1

Stap 1: de keuze, voorbeeldopdracht 2 - Individueel

1. Pak je loopbaandossier erbij en kijk wat je al ontdekt hebt over wat jij leuk of belangrijk vindt (motieven).

2. Schrijf jouw drie belangrijkste motieven in de linker kolom van het schema. (Als je nog geen motieven hebt opgeschreven in je dossier, bespreek het dan met iemand die je kent of kies motieven uit het volgende overzicht).

• Creativiteit• Afwisseling• Structuur en duidelijkheid• Zelfstandigheid• Ontwikkeling (de mogelijkheid om te leren)• Goede balans werk-privé• Invloed (leidinggeven)• Geld••	• Zekerheid / vaste baan• Aanzien / status• Prestaties kunnen leveren• Prettige omgeving / fijne collega's• Goede werkomstandigheden (bijv. de werkplek en werktijden)• Zorgen voor anderen••

3. Dit zijn de 10 beroepsbeoefenaren waar je uit kunt kiezen. Zet bij elk motief één van deze beroepen in de rechter kolom. Als je erachter komt dat je weinig van een beroep weet, kun je informatie zoeken op <https://www.beroepeninbeeld.nl/zoek-beroep>.

• ICT'er• Filiaalmanager• Sportleider• Uiterlijk verzorger• Grafisch vormgever• Financieel administratief medewerker	• Pedagogisch medewerker• Restaurant kok• Medewerker technische dienst• Thuiszorgmedewerker

Motieven:	Beroepen die hierbij passen:
1.	
2.	
3.	

4. Vul nu het volgende formulier in met jouw top 4 van beroepen.

Mijn voorkeur	Dit past bij mij want...
Voorkeur 1.	
Voorkeur 2.	
Voorkeur 3.	
Voorkeur 4.	

5. Lever dit in bij de mentor. Je mentor kiest hier twee beroepen uit. Hij/zij kiest ook nog een ander beroep voor jou. Zo heb je straks drie beroepen waar je mee gaat kennismaken.

Cyclus 1

Stap 2: de voorbereiding, voorbeeldopdracht 1 – voorbereiding op school

1. Nu je weet met welke beroepsbeoefenaren je in gesprek gaat, bereid je de gesprekken voor.

Voor meer informatie over een beroep kijk op <https://www.beroepeninbeeld.nl/zoek-beroep>

Schrijf op wat je weet over dit beroep. Bijvoorbeeld:

- In wat voor soort bedrijven vind je dit beroep?
- Welke opleiding heb je nodig?
- Hoeveel werk is er in?
- Welke kwaliteiten heb je nodig?

Beroep 1.

Beroep 2.

Beroep 3.

2. Bedenk wat je tijdens het gesprek verder wilt ontdekken over dit beroep. Schrijf hieronder per beroep minstens 3 vragen die je gaat stellen. Het antwoord vul je later in.

Vraag 1 ^e beroep	Antwoord
1.	
2.	
3.	

Vraag 2 ^e beroep	Antwoord
1.	
2.	
3.	

Vraag 3 ^e beroep	Antwoord
1.	
2.	
3.	

3. Bespreek jouw vragen met een klasgenoot. Welke nieuwe vragen kun je toevoegen aan jouw lijstje? Schrijf deze vragen op in de lege vakjes. Neem deze vragen mee als je in gesprek gaat over de beroepen!

Cyclus 1

Stap 2: de voorbereiding, voorbeeldopdracht 2 – voorbereiding thuis

Nu je weet met welke beroepsbeoefenaren je in gesprek gaat, bereid je de gesprekken voor.

Deze opdracht maak je samen met een familielid. Bedenk met wie je de opdracht het beste kunt maken: met je vader, je moeder, of misschien met een ander volwassen familielid?

1. Kijk samen op <https://www.beroepeninbeeld.nl/zoek-beroep> voor meer informatie over dit beroep
2. Je ouder /familielid en jij beantwoorden allebei onderstaande vragen.

Beroep 1.

Bij welke bedrijven vind je dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Welke opleiding heb je nodig voor dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Welke kwaliteiten heb jij die nodig zijn voor dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Beroep 2.

Bij welke bedrijven vind je dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Welke opleiding heb je nodig voor dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Welke kwaliteiten heb jij die nodig zijn voor dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Beroep 3.

Bij welke bedrijven vind je dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Welke opleiding heb je nodig voor dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

Welke kwaliteiten heb jij die nodig zijn voor dit beroep?

Ouder/familielid:

Leerling:

2. Bedenk met je ouder/familielid wat je tijdens het gesprek verder wilt ontdekken over dit beroep.

(Denk aan: waarvoor moet je gemotiveerd zijn als je dit beroep doet, welke opleiding heb je nodig, hoeveel werk is er met dit beroep, welke kwaliteiten heb je nodig?)

Vragen ▶ bedenk je samen met je ouder/familielid	Antwoorden ▶ schrijf je op tijdens de beroepencarrousel
<i>Beroep 1:</i>	
Vraag 1	
Vraag 2	
Vraag 3	
<i>Beroep 2:</i>	
Vraag 1	
Vraag 2	
Vraag 3	
<i>Beroep 3:</i>	
Vraag 1	
Vraag 2	
Vraag 3	

Cyclus 1

Stap 4: de reflectie, voorbeeldopdracht 1 – Loopbaangesprek met de mentor

1. Tijdens de beroepencarrousel schrijf je de antwoorden achter de vragen die je van tevoren hebt gemaakt.
2. Bereid het gesprek met de mentor voor door de volgende vragen te beantwoorden:
 - a. Wat heb je ontdekt over je kwaliteiten (wat je goed kunt) en motieven (wat je leuk, interessant vindt)?

- b. Wat heb je ontdekt over wat je niet goed kunt en wat je niet leuk of interessant vindt?

- c. Wat wil je verder uitzoeken over wat bij je past?

- d. Wat is je vervolgstap?

- e. Wie kan je daarbij helpen?

Cyclus 1

Stap 4: de reflectie, voorbeeldopdracht 2 – Presentatie aan ouders en mentor

1. Na de beroepencarrousel schrijf je de antwoorden achter de vragen die je van tevoren hebt gemaakt.
2. Maak een presentatie voor je ouders en de mentor, waarin je laat zien wat je geleerd hebt over de drie beroepen. De presentatie kan een PowerPoint zijn, maar ook een moodboard, een mindmap, een vlog. Wat jij maar wilt.

Zorg dat je aandacht besteed aan de volgende vragen:

1. Welke beroepen heb je gezien?
2. Wat vond je leuk / interessant aan deze beroepen?
3. Wat vond je niet leuk / interessant aan deze beroepen?
4. Wat heb je geleerd over de beroepen dat je nog niet wist?
5. Wat heb je geleerd over waar jij goed in bent (je kwaliteiten)?
6. Wat heb je geleerd over wat jij leuk/belangrijk vindt (motieven)?
7. Wat zou je nog meer willen weten of onderzoeken?

Cyclus 1

Stap 5: het lob-dossier, voorbeeldopdracht 1 - Aanvullen loopbaandossier

1. Vul je loopbaandossier aan met de opdrachten, de antwoorden op je vragen en je presentatie (of een foto daarvan).
2. Schrijf op welke tips en complimenten je hebt gekregen van de mentor en je ouders, en noteer die ook in je dossier.

Tips die ik heb gekregen:

Complimenten die ik heb gekregen:

Voorbeeldcyclus niveau 2: ervaren op school en privé

Praktijkopdrachten op school

Wat

Leerlingen voeren één of meerdere praktijkopdrachten op school uit en reflecteren daarop.

Waarom?

Doelen van de activiteit zijn:

- Leerlingen verbreden en verdiepen hun werkbeeld. Verbreden door middel van werkzaamheden waar ze nog geen beeld van hebben, verdiepen door middel van werkzaamheden waar ze interesse in hebben, maar nog een onvolledig beeld.
- Leerlingen leren kiezen en nemen steeds meer de regie in handen, hetgeen het eigenaarschap en de motivatie bij leerlingen vergroot.
- Leerlingen vergroten hun zelfbeeld door te reflecteren op de praktijkervaring en hier conclusies uit te trekken over hun kwaliteiten en motieven.

Hoe?

De leerling	De mentor	Voorbeeldopdrachten
Stap 1: uitvoering		
<ul style="list-style-type: none">• Raadpleegt zijn loopbaandossier (kwaliteiten, motieven)• Bedenkt wat hij nog wil uitzoeken• Maakt een keuze voor één of meerdere praktijkopdrachten	<ul style="list-style-type: none">• Begeleidt leerlingen bij het maken van de keuze-opdracht• Begeleidt leerlingen bij het leggen van verbinding tussen kwaliteiten/motieven en keuze.• Deelt leerlingen zoveel mogelijk in naar hun keuze.	<ol style="list-style-type: none">1. <u>De leerling maakt een keuze die aansluit op zijn kwaliteiten d.m.v. een individuele opdracht.</u>2. <u>Leerlingen vormen groepjes en maken een keuze op basis van hun kwaliteiten en wat ze willen leren.</u>
Stap 2: voorbereiding		
<ul style="list-style-type: none">• Bereidt de activiteit voor d.m.v. een individuele opdracht.	<ul style="list-style-type: none">• De mentor begeleidt leerlingen bij de voorbereiding, helpt hen een beeld te vormen van wat de activiteit inhoudt en wat ze ervan willen leren.	<ol style="list-style-type: none">1. <u>De leerling onderzoekt welke taken hij gaat uitvoeren en bedenkt vragen die hij gaat stellen.</u>2. <u>De leerling zoekt afbeeldingen van de activiteit en bedenkt welke vragen hij gaat stellen.</u>

De leerling	De mentor	Voorbeeldopdrachten
Stap 3: uitvoering		
<ul style="list-style-type: none"> • Voert de praktijkopdrachten uit. • Stelt de vragen die hij heeft voorbereid. • Maakt foto's tijdens de activiteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgt dat de begeleiders van de praktijkopdrachten goed geïnformeerd zijn over het doel van de praktijkopdrachten. • Ziet toe op de uitvoering. • Herinnert de leerlingen eraan dat ze met de begeleider de mogelijkheid bespreken om foto's te maken. • Herinnert leerlingen eraan dat ze de vragen die ze hebben voorbereid stellen. 	
Stap 4: reflectie en vervolgstap		
<ul style="list-style-type: none"> • Reflecteert op de praktijkopdracht door middel van een opdracht. • Bespreekt deze opdracht met de mentor en ouders, of met enkele klasgenoten 	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleidt leerlingen bij het maken van de reflectieopdracht. • Stelt verdiepende vragen over de ervaring tijdens het gesprek met ouders of met leerlingen onderling. • Benoemt kwaliteiten en motieven en geeft complimenten voor wat ze goed hebben gedaan. • Helpt leerlingen een vervolgstap te formuleren met een logische verbinding naar de volgende lob-activiteit 	<p>1. <u>De leerling maakt een poster of PowerPoint die hij presenteert aan de mentor en ouder(s).</u></p> <p>2. <u>De leerling maakt een individuele opdracht en gaat daarover in gesprek met enkele klasgenoten.</u></p>
Stap 5: lob-dossier		
<ul style="list-style-type: none"> • Maakt een samenvatting van wat hij heeft geleerd over kwaliteiten, motieven en vervolgstap. • Vult zijn loopbaandossier aan met de opdrachten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleidt leerlingen bij het maken van de samenvatting. • Ziet er op toe dat leerlingen hun loopbaandossier aanvullen. 	<p>1. <u>De leerling maakt een samenvatting voor het lob-dossier.</u></p>

Verdiepende vragen voor de mentor

Stap 1 en 2

Je kunt als mentor meedenken met de leerlingen over hun keuze en wat ze willen leren of oefenen.

- Waar ben je goed in? In welke activiteit kun je dat laten zien?
- Waar wil je goed in worden? In welke activiteit kun je dat oefenen?
- Waar ben je nieuwsgierig naar?
- Wat zou je willen uitvinden over jezelf en over het werk dat past bij de opdracht die je gaat uitvoeren?

Stap 4

Vragen die je kunt stellen tijdens de reflectie op de activiteit zijn:

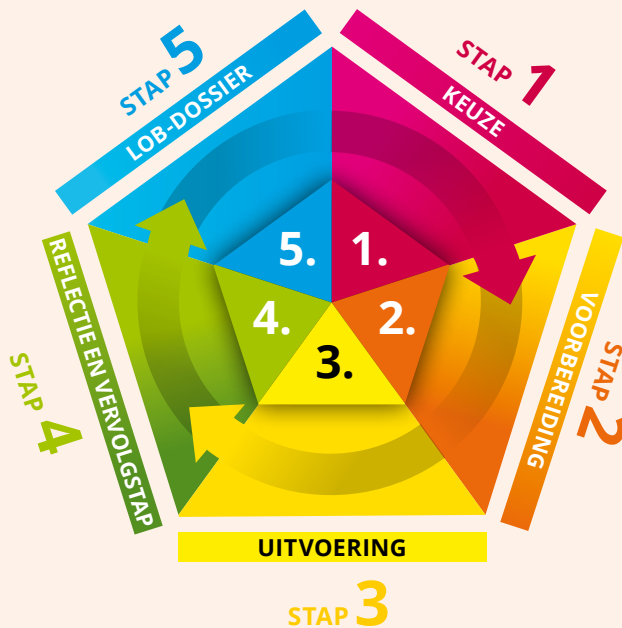
- Wat vind je van de keuze die je hebt gemaakt voor de praktijkopdracht?
Wat was goed, wat viel tegen?
- Welke kwaliteiten passen bij het werk dat je gezien hebt?
- Welke kwaliteit van jezelf heb je kunnen laten zien tijdens de praktijkopdracht?
- Wat heb je geleerd over wat jij interessant, aantrekkelijk of leuk vindt?
- Wat wil je verder uitzoeken over werk en over wat bij jou past?
- Welke vervolgstap wil je zetten? En hoe wil je dat doen?

Cyclus 2: Praktijkopdrachten op school - opdrachten voor leerlingen:

Uitleg voor leerlingen

Je gaat dit schooljaar een praktijkopdracht uitvoeren op school.

De stappen:

Stap 1:

Je maakt een top 3 van praktijkopdrachten die je graag wilt uitvoeren.

Stap 2:

Als je weet welke praktijkopdracht je gaat doen, bereid je deze voor tijdens de mentorles.

Stap 3:

Je voert de praktijkopdracht uit en maakt tussentijds foto's en stelt vragen.

Stap 4:

Je denkt na over wat je geleerd hebt tijdens je praktijkopdracht. Dit doe je door een presentatie voor te bereiden voor de mentor/je ouders, of door vragen te beantwoorden en hierover met je klasgenoten in gesprek te gaan.

Stap 5: Je vult je loopbaandossier aan met wat je hebt geleerd over werk en over jezelf.

Cyclus 2

Stap 1: Keuze-opdracht (individueel)

1. Maak een top 3 van jouw kwaliteiten (sterke kanten):
 - Pak je loopbaandossier erbij. Welke kwaliteiten heb je al ontdekt van jezelf?
 - Heb je nog geen opdracht gemaakt over je kwaliteiten? Praat dan met een klasgenoot die jou goed kent of met je ouders en schrijf 3 kwaliteiten op die het beste bij jou passen. Je kunt de lijst hieronder gebruiken.
 - Geef bij iedere kwaliteit een voorbeeld waar je die kwaliteit hebt laten zien.

Kwaliteit

Situatie waarin ik dit heb laten zien/wanneer heb ik dat ontdekt

.....

.....

.....

Kwaliteit

Situatie waarin ik dit heb laten zien/wanneer heb ik dat ontdekt

.....

.....

.....

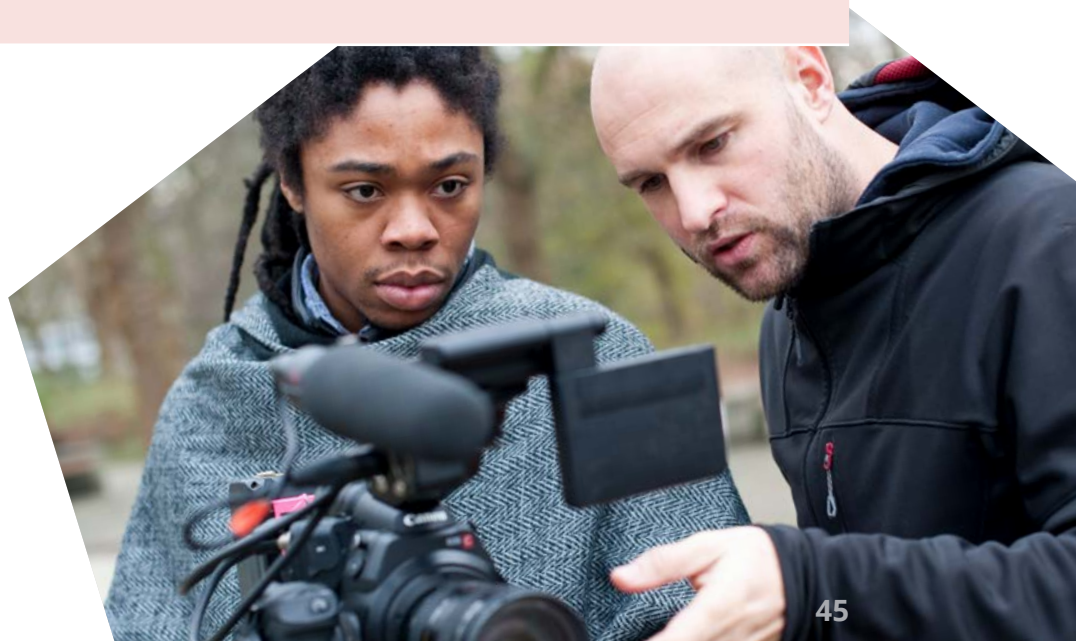
Kwaliteit

Situatie waarin ik dit heb laten zien/wanneer heb ik dat ontdekt

.....

.....

.....

Lijst met kwaliteiten (sterke kanten)

<i>Ik kan goed luisteren</i>	<i>Ik ben goed in techniek</i>	<i>Ik kan goed samenwerken</i>
<i>Ik kan goed omgaan met gereedschap</i>	<i>Ik kan goed met mensen omgaan</i>	<i>Ik ben geduldig</i>
<i>Ik ben handig met de computer</i>	<i>Ik ben een doorzetter</i>	<i>Ik ben netjes</i>
<i>Ik ben vriendelijk</i>	<i>Ik kan goed plannen</i>	<i>Ik kan goed organiseren</i>
<i>Ik ben actief</i>	<i>Ik ben sportief</i>	<i>Ik ben duidelijk</i>
<i>Ik help anderen graag</i>	<i>Ik ben eerlijk</i>	<i>Ik ben zelfstandig</i>
<i>Ik kan zwaar werk doen</i>	<i>Ik ben verantwoordelijk</i>	<i>Ik werk graag met mijn handen</i>
<i>Ik heb een eigen mening</i>	<i>Ik ben open</i>	<i>Ik kom afspraken na</i>

2. Maak een top 3 van de praktijkopdrachten die het beste bij je passen.

Je kunt kiezen uit de volgende praktijkopdrachten op school:

1. Ouders en groep 8 leerlingen rondleiden tijdens een open dag
2. Een spel begeleiden tijdens de sportdag
3. Op het techniekplein helpen met het klaarzetten en opruimen van materialen
4. In de kantine helpen met voorbereiden van de lunch en klanten helpen
5. Meedraaien bij de receptie en administratie
6. Voorbereiden van de ouderavond en ouders en leerlingen ontvangen
7. Een dag met de conciërge meelopen
8. In de schoolbibliotheek helpen
9. Het schoolplein en de tuin opruimen – met een bladblazer herfstbladeren en andere rommel verwijderen
10. De stagecoördinator helpen met opdrachten bedenken en het ordenen van mappen

Praktijkopdracht:

Welke kwaliteit van jou past hierbij?

1.

2.

3.

Cyclus 2

Stap 1: Keuzeopdracht (kleine groepjes)

1. Vorm een groepje met 3 andere klasgenoten, het liefst jongens/meisjes die jou goed kennen.
2. Vul samen de 2e kolom van het schema op de volgende pagina in. Je kunt de kwaliteiten zelf bedenken, of er één uit de lijst kiezen.
3. Vraag aan je klasgenoten of zij denken dat de opdrachten voor jou moeilijk, redelijk te doen of makkelijk zijn. Zet dit in de 3e kolom. Vul in de 4e kolom in wat je hier zelf over denkt.

Praktijkopdracht	Deze kwaliteiten heb je nodig voor deze opdracht:	mijn klasgenoten vinden dit voor mij: <ul style="list-style-type: none">• moeilijk• redelijk te doen• makkelijk	ik vind dit voor mij: <ul style="list-style-type: none">• moeilijk• redelijk te doen• makkelijk
Ouders en groep 8 leerlingen rondleiden tijdens een open dag			
Een spel begeleiden tijdens de sportdag			
Op het techniekplein helpen met het klaarzetten en opruimen van materialen			
In de kantine helpen met voorbereiden van de lunch en klanten helpen			
Meedraaien bij de receptie en administratie			
Vorbereiden van de ouderavond en ouders en leerlingen ontvangen			
Een dag met de conciërge meelopen			
In de schoolbibliotheek helpen			
Het schoolplein en de tuin opruimen – met een bladblazer herfstbladeren en andere rommel verwijderen			
De stagecoördinator helpen met het maken van een planning.			

Je kunt goed...

luisteren	plannen	samenwerken
met gereedschap omgaan	met mensen omgaan	geduldig zijn
met computers omgaan	zwaar werk doen	organiseren
je mening geven	uitleggen	anderen helpen

Je bent...

actief	sportief	creatief
vriendelijk	eerlijk	zelfstandig
een doorzetter	verantwoordelijk	open
netjes	betrouwbaar	snel

4. Vul nu je top 3 in van opdrachten die je graag wilt doen en wat je denkt dat je ervan kunt leren.

Mijn top 3:

Keuze 1

Opdracht:

Ik kies deze opdracht omdat:

Dit wil ik ervan leren:

Keuze 2

Opdracht:

Ik kies deze opdracht omdat:

Dit wil ik ervan leren:

Keuze 3

Opdracht:

Ik kies deze opdracht omdat:

Dit wil ik ervan leren:

Cyclus 2

Stap 2: Voorbereiding praktijkopdracht (individueel) - taken en vragen

Je weet welke praktijkopdracht je gaat uitvoeren. Beantwoord de volgende vragen

1. Welke praktijkopdracht ga je uitvoeren?

2. Welke taken ga je uitvoeren bij je opdracht? *Als je het niet weet, vraag je het aan je mentor of klasgenoten*

Taak 1

Taak 2

Taak 3

3. Welke kwaliteiten wil je oefenen of laten zien tijdens je praktijkopdracht?

Kwaliteit 1

Kwaliteit 2

4. Wat wil je ontdekken over wat je interessant, leuk of belangrijk vindt?

5. Bedenk 2 vragen die je gaat stellen aan je begeleider tijdens je praktijkopdracht. Je vraag kan bijvoorbeeld gaan over het werk dat de conciërge, de stagecoördinator of de sportleraar doet. Of de opleiding die ze hebben gedaan. Misschien wil je weten welke andere beroepen je kunt kiezen met die opleiding.

Vraag 1

Antwoord

Vraag 2

Antwoord

Neem deze vragen mee als je de praktijkopdracht gaat uitvoeren!

Cyclus 2

Stap 2: Voorbereiden praktijkopdracht (individueel) beelden en vragen

Je weet nu welke opdracht je gaat doen.

1. Zoek op internet plaatjes of foto's die te maken hebben met je opdracht. Je kunt bijvoorbeeld googelen op 'open dag', 'sportdag', maar ook op de activiteit, bijvoorbeeld 'lunch voorbereiden'. Zoek foto's waarvan jij denkt dat ze lijken op wat je gaat doen.

Praktijkopdracht:

2. Bedenk 3 vragen die je tijdens de opdracht gaat stellen aan de praktijkbegeleider. Waar ben je nieuwsgierig naar? (Bijvoorbeeld naar wat hij leuk vindt aan dit werk, of wat niet, welke opleiding hij heeft gedaan, enz.)

Vraag 1:

Antwoord:

Vraag 2:

Antwoord:

Vraag 3:

Antwoord:

Neem deze vragen mee naar de praktijkopdracht!

Cyclus 2

Stap 4. Reflectie na praktijkopdracht – gesprek met mentor en ouders

Je gaat in gesprek met je mentor en ouders over je ervaringen met de praktijkopdracht.

Als voorbereiding op het gesprek maak je een poster of een PowerPoint. Die neem je mee naar het gesprek. Gebruik de foto's die je hebt gemaakt en de voorbereidingsopdracht.

Beantwoord de volgende vragen in je poster of PowerPoint:

1. Waarom heb je gekozen voor deze praktijkopdracht?
2. Wat heb je gedaan tijdens de praktijkopdracht?
3. Was het wat je ervan verwacht had? Wat wel? Wat niet?
4. Wat vond je het leukste van de praktijkopdracht? Waarom?
5. Wat vond je niet leuk? Waarom?
6. Welke kwaliteiten had je nodig voor deze opdracht?
7. Over welk werk ben je meer te weten gekomen?
8. Wat heb je ontdekt over dit werk?
9. Waar zou je volgend jaar stage willen lopen (wat voor soort bedrijf of beroep)?

Cyclus 2

Stap 4: Reflectie na praktijkopdracht – gesprek in kleine groepjes

Je beantwoordt eerst voor jezelf enkele vragen. Daarna ga je met een groepje klasgenoten hierover in gesprek.

Schrijf de antwoorden op de volgende vragen op:

1. Waarom heb je gekozen voor deze praktijkopdracht?

2. Wat heb je gedaan tijdens je praktijkopdracht?

3. Was het zoals je verwacht had? Waarom wel/waarom niet?

4. Wat vond je leuk aan de praktijkopdracht?

5. Wat vond je niet leuk aan de praktijkopdracht?

6. Wat heb je geleerd van de praktijkopdracht over werk?

7. Wat heb je geleerd van de praktijkopdracht over jezelf?

Maak nu een groepje met 3 of 4 klasgenoten en doe de volgende opdracht:

1. Vertel aan je klasgenoten wat je hebt opgeschreven bij de vragen.
2. Je klasgenoten stellen je elk één vraag. Beantwoord bijvoorbeeld deze vragen.
 - *Waarom het leuk of niet leuk was*
 - *Welke beroepen je hebt gezien*
 - *Wat je geleerd hebt over waar je goed in bent*
 - *Wat je geleerd hebt over wat je leuk of interessant vindt*
3. Je klasgenoten geven je elk één tip en één compliment. Schrijf deze op.
 - *Een tip kan bijvoorbeeld gaan over wat je als vervolgstap zou kunnen doen*
 - *Een compliment kan gaan over hoe je de opdracht hebt gedaan.*

Tips

Complimenten

Cyclus 2

Stap 5. Samenvatting voor het lob-dossier

Vul na het gesprek je loopbaandossier aan met wat je hebt geleerd over jezelf.

Welke complimenten en tips heb je gekregen tijdens het gesprek met je mentor/
klasgenoten/ouders?

Wat heb je geleerd over je kwaliteiten?

Wat heb je geleerd over je interesses?

Welk werk vind je interessant?

Wat vind je interessant aan dat werk?

Wat wil je verder gaan uitzoeken of ontdekken (waar ben je nieuwsgierig naar?)

Wat is je volgende stap?

Wie kan je daarbij helpen?

Voorbeeldcyclus niveau 3: ervaren in de beroepspraktijk

De mini-stage

Wat?

De school (al dan niet bijgestaan door een externe partij) organiseert mini-stages van een halve of hele dag naar bedrijven in de omgeving.

Waarom?

Doelen van de activiteit zijn:

- Leerlingen verbreden en/of verdiepen hun werkbeeld. Verbreden door werk en werkplekken te onderzoeken waar ze nog geen beeld van hebben, verdiepen door werk en werkplekken te onderzoeken waar ze interesse in hebben, maar nog een onvolledig beeld.
- Leerlingen leren kiezen en nemen steeds meer de regie in handen, wat bijdraagt aan hun motivatie en het eigenaarschap van hun lob-traject.
- Leerlingen vergroten hun zelfbeeld, door te reflecteren op de ervaring en hier conclusies uit te trekken over hun kwaliteiten en motieven.

Hoe?

De leerling	De mentor	Voorbeeldopdrachten
Stap 1: keuze		
<ul style="list-style-type: none">• Raadpleegt zijn loopbaan-dossier (kwaliteiten, motieven)• Maakt een keuze voor een bedrijf	<ul style="list-style-type: none">• Begeleidt leerlingen bij het leggen van de verbinding tussen kwaliteiten/motieven en keuze.• Deelt de leerlingen zoveel mogelijk in naar hun 1e of 2e keuze..	<ol style="list-style-type: none">1. <u>De leerling maakt een individuele opdracht om een keuze te maken op basis van zijn kwaliteiten en motieven.</u>2. <u>De leerling maakt een keuze samen met een ouder of familielid met behulp van een thuisopdracht.</u>
Stap 2: voorbereiding		
<ul style="list-style-type: none">• Doet onderzoek naar het bedrijf waar hij naar toe gaat.• Bereidt vragen voor die hij gaat stellen tijdens de mini-stage.• Denkt na over de reflectievorm en wat hij daarvoor moet voorbereiden.	<ul style="list-style-type: none">• Begeleidt de leerlingen bij de voorbereidende opdracht en stimuleert hen om te onderzoeken wat ze kunnen en willen leren.• Helpt leerlingen die niet naar het bedrijf van hun keuze gaan, om na te denken hoe ze kunnen zorgen dat het toch een leerzame mini-stage wordt.• Helpt leerlingen als zij vooraf toestemming moeten vragen om foto's te maken.	<ol style="list-style-type: none">1. <u>Leerlingen die naar hetzelfde bedrijf gaan, bereiden samen de mini-stage voor door middel van een opdracht.</u>2. <u>De leerling bereidt de mini-stage thuis met een ouder/familielid voor.</u>

De leerling	De mentor	Voorbeeldopdrachten
Stap 3: uitvoering		
<ul style="list-style-type: none"> Gaat op mini-stage. Stelt de vragen die hij heeft voorbereid. Maakt foto's tijdens de activiteit. 	<ul style="list-style-type: none"> Herinnert leerlingen eraan dat ze de vragen die ze hebben voorbereid stellen en dat ze, indien dat mag, foto's maken tijdens de mini-stage. 	
Stap 4: reflectie en vervolgstap		
<ul style="list-style-type: none"> Bereidt een presentatie voor over de mini-stage. Geeft deze presentatie aan klasgenoten en/of ouders. 	<ul style="list-style-type: none"> Begeleidt de leerlingen bij het maken van de presentatie. Stelt verdiepende vragen over de mini-stage tijdens de presentaties. Benoemt kwaliteiten en motieven en geeft complimenten voor wat ze goed hebben gedaan. Helpt leerlingen een vervolgstap te formuleren met een logische verbinding naar de volgende lob-activiteit (bijvoorbeeld de keuze voor een stage of de profielkeuze). 	<p>1. <u>Leerlingen doen de voorbereiding en uitvoering van de presentatie met het groepje waarmee ze de mini-stage hebben voorbereid.</u></p> <p>2. <u>De leerling maakt een poster over de mini-stage die hij presenteert aan de mentor en/of ouders.</u></p>
Stap 5: lob-dossier		
<ul style="list-style-type: none"> Maakt een samenvatting van wat hij heeft geleerd over kwaliteiten, motieven en vervolgstap 	<ul style="list-style-type: none"> Begeleidt leerlingen bij het maken van de samenvatting. Ziet er op toe dat leerlingen hun loopbaandossier aanvullen. 	<p>1. <u>De leerling maakt een samenvatting voor het lob-dossier.</u></p>

Verdiepende vragen voor de mentor

Stap 1 en 2

Je kunt als mentor meedenken met de leerling over hun keuze voor een bedrijf door bijvoorbeeld te vragen:

- Waar ben je goed in? In welk bedrijf/beroep heb je die kwaliteit nodig?
- Waar wil je goed in worden? In welke bedrijf/beroep kun je onderzoeken hoe je dat kunt bereiken?
- Waar ben je nieuwsgierig naar? Wat wil je weten over hoe het is om te werken?
- Wat zou je willen onderzoeken over jezelf, over de bedrijven en beroepen die je gaat zien tijdens je mini-stage?

Stap 4

Vragen die je kunt stellen tijdens de reflectie op de activiteit zijn:

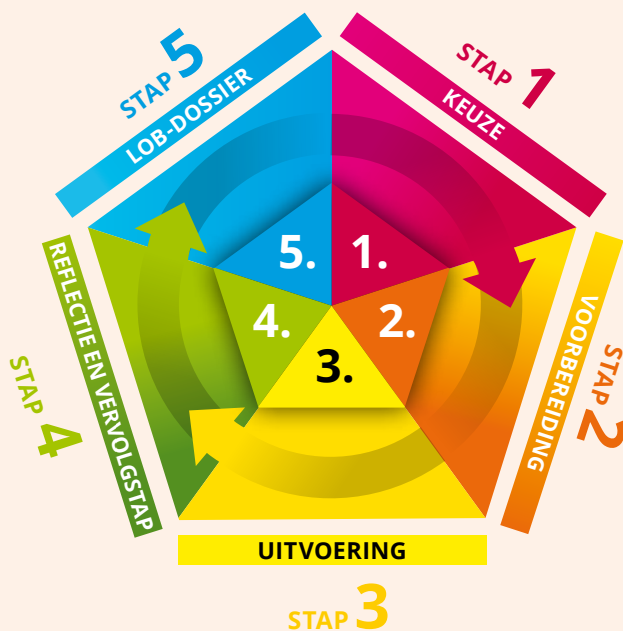
- Wat vind je van de keuze die je hebt gemaakt voor de mini-stage? Wat was goed, wat viel tegen?
- Wat vond je van de beroepen die je gezien hebt? Welke vond je interessant? Waarom?
- Welke kwaliteiten hebben de mensen nodig die deze beroepen uitoefenen?
- Wat vond je van de werkplek en de sfeer op het bedrijf?
- Wat heb je geleerd over wat jij interessant, aantrekkelijk of leuk vindt?
- Wat wil je verder uitzoeken over werk en over wat bij jou past?
- Welke vervolgstap wil je zetten? En hoe wil je dat doen?

Cyclus 3 Mini-stage

opdrachten voor leerlingen:

Uitleg voor leerlingen

Je gaat binnenkort op mini-stage. Dat betekent dat je een bezoek gaat brengen aan een bedrijf. Dit doe je samen met een groepje leerlingen en een begeleider.

De stappen:

Stap 1:

Je maakt een (thuis)opdracht om een sector te kiezen voor je mini-stage.

Stap 2:

Als je weet naar welk bedrijf je gaat, bereid je het bezoek voor met een groepje tijdens de mentorles of met je ouders thuis.

Stap 3:

Je gaat op mini-stage en voert daar een opdracht uit.

Stap 4:

Je maakt een presentatie over je mini-stage en gaat hierover in gesprek met je mentor, ouders en/of klasgenoten.

Stap 5:

Je vult je loopbaandossier aan met wat je hebt geleerd over werk en over jezelf.

Cyclus 3

Stap 1. Keuze-opdracht (individueel)

1. Je gaat eerst op een rijtje zetten wat je kwaliteiten (waar ben je goed in?) en motieven (wat vind je leuk? wat vind je belangrijk?). Pak je lob-dossier erbij om te kijken wat je al eerder ontdekt had.

Kwaliteiten: waar ben je goed in?

Waar ben je goed in op school?

Waar ben je goed in buiten school?

Wat vinden je ouders waar je goed in bent? (Als je dit niet weet, vraag het na!)

Wat vinden je vrienden/klasgenoten waar je goed in bent? (Als je dit niet weet, vraag het na!)

Wat heb je al eerder in je lob-lessen ontdekt over je kwaliteiten?

Motieven: wat vind je leuk? Wat vind je belangrijk?

Wat is je leukste vak op school?

Wat zijn je hobby's? Wat doe je graag in je vrije tijd?

Wie is een voorbeeld voor jou (denk aan familie, vrienden, of een bekende Nederlander)?
Wat vind je zo goed aan deze persoon?

Wat heb je al eerder in je lob-lessen ontdekt over wat je belangrijk vindt?

Er zijn mini-stages naar de volgende soorten bedrijven:

- Groenvoorziening
- ICT-bedrijf
- Bouwbedrijf
- Administratiekantoor
- Zorgcentrum/ziekenhuis
- Horeca - restaurant
- Transportbedrijf
- Sportschool

2. Om een goede indeling te kunnen maken, willen we jouw top 3 weten.

- Maak eerst een keuze en zet die in de linker kolom.
- Vul daarna je motivatie in de rechter kolom in. Gebruik hierbij de kwaliteiten en motieven die je hierboven op een rijtje hebt gezet.
- Lever dit formulier in bij je mentor.

Let op! Hoe beter de uitleg van je motivatie, hoe groter de kans dat je naar je 1e keuze gaat.

Soort bedrijf:

Dit past bij mij, want:

1.

2.

3.

Cyclus 3

Stap 1. Keuze-opdracht (thuis)

Je gaat binnenkort op mini-stage. Om een goede keuze te maken ga je eerst na wat je kwaliteiten zijn (sterke kanten). Je maakt deze opdracht samen met een familielid. Bedenk met wie je de opdracht het beste kunt maken: met je vader, je moeder, of misschien met een ander volwassen familielid?

Voor de leerling

Noem drie situaties waar je trots was op jezelf. Welke kwaliteit (sterke kant) liet je daarbij zien? (Kies uit de lijst op de volgende bladzijde of verzin ze zelf).

Situatie waarin je trots op jezelf was

kwaliteit 1

Situatie waarin je trots op jezelf was

kwaliteit 2

Situatie waarin je trots op jezelf was

kwaliteit 3

Voor de ouder (of ander familielid)

Noem drie situaties waarin u trots was op uw kind. Welke kwaliteit van uw kind zag u? Stel een top drie samen van de kwaliteiten van uw kind (kies uit de lijst op de volgende bladzijde of verzin ze zelf).

Situatie waarin ik trots was op mijn kind

kwaliteit 1

Situatie waarin ik trots was op mijn kind

kwaliteit 2

Situatie waarin ik trots was op mijn kind

kwaliteit 3

Voor de leerling en ouder (of ander familielid samen)

a. Welke kwaliteiten hebben jij en je ouder/familielid allebei genoemd?

b. Over welke kwaliteiten hebben jij en je ouder/familielid een andere mening?

c. Wat vond je het leukst om te horen?

Lijst met kwaliteiten

Kan goed luisteren	Is goed in techniek	Kan goed samenwerken
Is aardig	Werkt graag met mensen	Is geduldig
Is handig met computers	Is een doorzetter	Is netjes
Is vriendelijk	Kan goed plannen	Kan goed organiseren
Is actief	Is sportief	Is duidelijk
Helpt anderen graag	Is eerlijk	Is zelfstandig
Kan zwaar werk doen	Is verantwoordelijk	Kan goed met zijn/haar handen werken
Heeft een eigen mening	Is open	Geeft niet snel op
.....	Kan goed omgaan met gereedschap	Komt afspraken na

Er zijn mini-stages naar de volgende soorten bedrijven:

1. Groenvoorziening
2. ICT-bedrijf
3. Bouwbedrijf
4. Administratiekantoor
5. Zorgcentrum/ziekenhuis
6. Horeca - restaurant
7. Transportbedrijf
8. Sportschool

Om een goede indeling te kunnen maken, willen we jouw top 3 weten.

- Kies 3 bedrijven die je interessant lijken
- Schrijf bij ieder bedrijf op welke kwaliteit van jou daar goed bij passen.
- Vraag ook aan je ouder/familielid welke kwaliteit van jou past bij ieder bedrijf en schrijf dat op
- Lever dit formulier in bij je mentor.

Let op! Hoe beter de uitleg van je motivatie, hoe groter de kans dat je naar je 1^e keuze gaat.

Top 3

Soort bedrijf:	Soort bedrijf:
1.	Kwaliteit van mij die hierbij past: Kwaliteit die hierbij past volgens mijn ouder/familielid:
2.	Kwaliteit van mij die hierbij past: Kwaliteit die hierbij past volgens mijn ouder/familielid:
3.	Kwaliteit van mij die hierbij past: Kwaliteit die hierbij past volgens mijn ouder/familielid:

Cyclus 3

Stap 2. Voorbereiding mini-stage - klein groepje

Je weet waar je naar toe gaat tijdens je mini-stage. Maak een groepje van 3 leerlingen die naar hetzelfde bedrijf gaan, en maak samen deze opdracht.

Beantwoord de volgende vragen:

1. Hoe heet het bedrijf?

2. Waar is het bedrijf (adres)?

3. Hoe kom je daar (route)?

4. Wat doet het bedrijf?

5. Welke beroepen zijn er (denken jullie) in het bedrijf?

6. Bij welke profielen horen die beroepen?

7. Welke andere informatie heb je nog gevonden over het bedrijf?

Bedenk elk een vraag waar je tijdens de mini-stage antwoord op wilt krijgen. Waar ben je nieuwsgierig naar? Wil je bijvoorbeeld meer weten over het bedrijf? Of over de beroepen binnen het bedrijf? Of wil je weten wat je moet kunnen om bij dat bedrijf te werken?

Neem deze opdracht mee naar de mini-stage!

Vraag 1:

Antwoord:

Vraag 2:

Antwoord:

Vraag 3:

Antwoord:

Bedenk hoe jullie de ervaring gaan presenteren aan jullie klasgenoten en/of ouders.

Voorbeelden:

- Een PowerPoint
- Een Prezi
- Een moodboard
- Een fotoreportage
- Een vlog
- Een stripverhaal
- Een verslag
-

Wij kiezen voor:

Wat heb je daarvoor nodig? (Denk aan materialen, internet, foto's, etc.).

Als jullie bij het bedrijf foto's of een filmpje willen maken, vraag dan van tevoren toestemming. Wie vraagt toestemming voor het maken van foto's of filmpje? Aan wie? En wanneer?

Cyclus 3

Stap 2. Voorbereiding mini-stage - thuis

Je weet nu naar welk bedrijf je gaat tijdens je mini-stage. Door deze opdracht bereid je je voor op de mini-stage. Je maakt de opdracht samen met een familielid. Bedenk met wie je de opdracht het beste kunt maken: met je vader, je moeder, of misschien met een ander volwassen familielid?

Naam bedrijf

1. Welke beroepen zijn er bij dit bedrijf?
Welke opleiding heb je voor dat beroep nodig?

Voor meer informatie kijk op:

<https://www.beroepeninbeeld.nl>

<http://www.bekijkjetoekomstnu.nl>

beroepen	opleidingen

2. Wat lijkt jou leuk aan werken bij dit bedrijf?

3. Welk beroep vind je dat bij jou past? En welk beroep vindt je ouder bij jou passen?

jijzelf	je ouder/familielid

4. Waarom vind jij dat dit bij jou past? Waarom vindt je ouder dat dit bij jou past?

jijzelf	je ouder/familielid

5. Bedenk welke vragen je wilt stellen over het bedrijf en de beroepen binnen het bedrijf.

De antwoorden schrijf je op na de mini-stage!

Vraag 1:

Antwoord:

Vraag 2:

Antwoord:

Vraag 3:

Antwoord:

Bedenk hoe je de ervaring gaat presenteren aan je klasgenoten en/of ouders.

Voorbeelden:

- Een powerpoint
- Een Prezi
- Een moodboard
- Een foto-reportage
- Een vlog
- Een stripverhaal
- Een verslag
-

Ik kies voor:

Wat heb je daarvoor nodig? (Denk aan materialen, internet, foto's etc).

Als je bij het bedrijf foto's of een filmpje wil maken, vraag dan van tevoren toestemming. Aan wie ga je dat vragen? En wanneer?

Cyclus 3

Stap 4. Presentatie over je mini-stage – klein groepje

Jullie hebben al eerder besloten welke vorm je kiest voor de presentatie (PowerPoint, Prezi, moodboard, fotoreportage, vlog, stripverhaal, etc.).

Maak met je groepje deze presentatie. Deze presentatie houden jullie voor je klasgenoten en/of ouders.

Deze vragen beantwoorden jullie samen:

1. Hoe heet het bedrijf?
2. Wat doet het bedrijf?
3. Wat is er bijzonder aan het bedrijf?
4. Wat hebben jullie gedaan tijdens de mini-stage?
5. Welke beroepen hebben jullie gezien tijdens de mini-stage?
6. Welke vragen hebben jullie gesteld en welke antwoorden hebben jullie daarop gekregen?

Deze vragen beantwoorden jullie elk apart:

7. Wat was jouw leukste moment tijdens de mini-stage?
8. Wat was jouw vervelendste moment tijdens de mini-stage?
9. Je hebt eerder je kwaliteiten en motieven op een rijtje gezet. Welke passen bij het werk dat je gezien hebt?

Cyclus 3

Stap 4. Presentatie over je mini-stage met poster - individueel

Maak een presentatie voor je mentor en/of ouders.

Schrijf eerst de antwoorden op bij de vragen die je had voorbereid.

Maak dan een poster over je mini-stage.

Gebruik hierbij de antwoorden op je vragen. En gebruik de vragen hieronder

Neem een groot vel papier en plak een foto van jezelf in het midden.

Je mag plaatjes plakken, erbij schrijven en tekenen.

1. Laat zien waar je je mini-stage hebt gedaan
2. Laat zien wat je hebt gezien en gedaan tijdens de mini-stage
3. Laat zien wat je het allerleukst vond van de mini-stage
4. Laat ook zien wat je niet leuk vond
5. Laat zien welk werk je nu het leukst lijkt. Is dat veranderd door de stage?
6. Bij welke sterke kanten van jou past dit werk?
7. Wat is voor jou belangrijk als je gaat werken? Is dat veranderd door de stage?

Cyclus 3

Stap 5. Samenvatting voor het lob-dossier

Je hebt je presentatie gegeven en de mentor heeft je vragen gesteld. Beantwoord nu de volgende vragen.

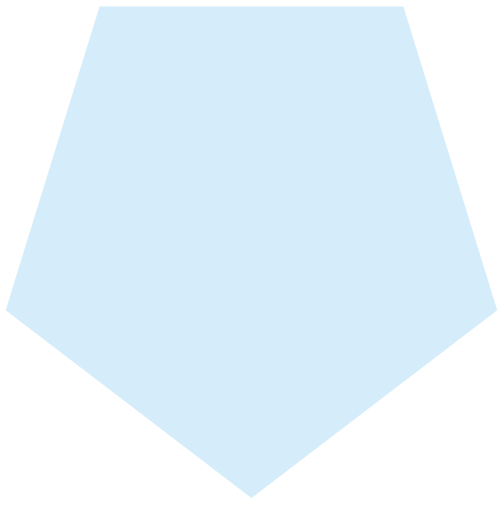
Wat heb je voor nieuws ontdekt over je kwaliteiten en motieven?

Welke complimenten heb je gekregen?

Wat wil je verder nog onderzoeken?

Wat is je vervolgstap?

www.aanpakjeugdwerkloosheid.nl
www.expertisepuntlob.nl
www.leerloopbanen.nl
www.hr.nl/gereedschapskist

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Bijzondere Leerstoel

LEEROMGEVING & -LOOPBANEN

